

Вълшебният кладенец

ПРИКАЗКИ И БАСНИ ОТ ЦЯЛ СВЯТ

Книга 4
Второ издание

ЧИТАНКА

ПРИКАЗКИ И БАСНИ ОТ ЦЯЛ СВЯТ

Превод: Анатолий Буковски, Лина Бакалова, Надежда Накова

chitanka.info

КУПТИ И ИМАНИ

ПЕНДЖАБСКА ПРИКАЗКА

Живял някога един цар, който имал две дъщери. Наричали ги Купти и Имани. Той обичал много и двете и прекарвал дълги часове в разговори с тях, а един ден запитал Купти, по-голямата:

— Доволна ли си, че си поверила живота и съдбата си в ръцете ми?

— О, да — отвърнала принцесата, изненадана от въпроса. — В чии ръце бих ги поверила, ако не в твоите?

Но когато задал същия въпрос на по-малката си дъщеря, Имани, тя отговорила:

— Ами, не! Ако имах възможност, щях сама да изкова щастието си.

На царя никак не се харесал този отговор и казал:

— Ти си твърде млада и не знаеш какво говориш. Но нека бъде тъй. Аз ще ти дам възможност да изпълниш желанието си.

След това той изпратил да повикат един стар окуцял факир, който живеел в порутена колиба в покрайнините на града, и когато факирът се явил, царят казал:

— Тъй като си много стар и почти недъгав, без съмнение ще бъдеш благодарен, ако някоя млада особа дойде да живее при теб и да те обслужва. Ето защо ще ти изпратя моята по-малка дъщеря. Тя иска сама да изкарва прехраната си и при теб ще има тази възможност.

Разбира се, старият факир не знаел какво да каже, а и да знаел, бил твърде изненадан и смутен, за да каже нещо. Младата принцеса тръгнала с него засмяна и припкала радостно напред, докато той куцукал до нея към дома си, мълчалив и объркан.

Щом пристигнали в колибата, факирът започнал да мисли как би могъл да осигури удобство на принцесата, но в края на краищата той бил факир и в къщата му нямало нищо друго, освен един одър, две стари тенджери и глинена стомна за вода, а не може да се намери

много удобство в тези неща. Принцесата обаче скоро го извадила от затруднението, като попитала:

— Имаш ли някакви пари?

— Имам един грош някъде — отговорил факирът.

— Много добре — отвърнала принцесата, — дай ми този грош и излез да ми заемеш един чекрък и тъкачен стан.

След дълго търсене факирът намерил гроша и се заел със своята задача, а през това време принцесата отишла да пазарува. Най-напред купила за едно петаче зехтин, а след това купила лен за три петачета. Когато се върнала с покупките си, тя настанила стария човек на одъра и един час разтривала недъгавия му крак със зехтина. Сетне седнала край чекръка да преде и прела цялата нощ, докато старецът спял, а на сутринта била изпрела най-фината прежда, каквато някой бил виждал. После отишла на стана да тъче и до вечерта изтъкала едно красиво сребърно платно.

— Сега — казала тя на факира, — иди на пазара и продай моя плат, докато аз си почивам.

— А колко да поискам за него? — попитал старецът.

— Две жълтици — отвърнала принцесата.

Куцукайки, факирът отишъл на пазара, и застанал там да продава плата. Скоро по-голямата принцеса минала оттам и като съзряла плата, спряла и попитала за цената.

— Две жълтици — казал факирът. Принцесата охотно ги платила и старецът закуцукал към къщи с парите. Имани сторила всичко това отново и така всеки ден. Всякога купувала зехтин и лен за един грош, погрижвала се за схванатия крак на стареца, и изпридала и изтъкавала най-красивите платове и ги продавала на високи цени. Постепенно градът се прочул с нейните прекрасни тъкани, схванатият крак на стария факир се поизправил и заякнал, а дупката под пода на колибата, където те държали парите си, все повече се пълнела с жълтици. Най-сетне един ден принцесата казала:

— Мисля, че вече имаме достатъчно, за да заживеем по-охолно.

Тя изпратила да извикат майстори и те построили красива къща за нея и стария факир. В целия град нямало по-хубава, освен царския палат. Не след дълго това достигнало до ушите на царя и когато той запитал чия е къщата, казали му, че принадлежи на дъщеря му.

— Е — възкликнал царят, — тя каза, че иска сама да изкове щастието си, и изглежда някак си го е направила!

Скоро след това царят трябвало да замине по работа в друга страна и преди да тръгне попитал по-голямата си дъщеря какъв подарък би искала да ѝ донесе.

— Огърлица от рубини — отговорила тя. Тогава царят си помислил, че би било добре да попита и Имани, затова проводил пратеник да разбере какъв подарък иска тя. Случило се така, че човекът пристигнал точно когато тя се опитвала да разплете един възел на стана си, и като се поклонил ниско пред нея, той казал:

— Царят ме праща да те питам какъв подарък искаш да ти донесе от страната Дур?

Но Имани, която в този миг мислела само как да развърже възела, без да се скъса нишката, отговорила:

— Търпение! — като с това искала да каже, че пратеникът трябва да почака, докато тя бъде готова да го изслуша. Пратеникът обаче си заминал, отнасяйки това като отговор, и казал на царя, че единственото нещо, което принцеса Имани иска, е „търпение“.

— О! — казал царят. — Не знам дали такова нещо може да се купи в Дур. Самият аз никога не съм го притежавал, но ако го намеря, ще ѝ го купя.

На другия ден царят отпътувал и когато си свършил работата в Дур, купил за Купти красива рубинена огърлица. След това казал на един слуга:

— Принцеса Имани иска търпение. Не знаех, че имало такова нещо, но ти трябва да идеш на пазара и да разпиташ и ако това нещо се продава, купи го и ми го донеси.

Слугата се поклонил и се оттеглил. Той обикалял из пазара известно време и викал:

— Има ли някой търпение за продан, търпение за продан?

Някои от хората се подигравали, други (които нямали търпение) му казвали да си върви и да не се занася, а някои казали:

— Човекът е луд! Сякаш може да се купи или продаде търпение!

Накрая стигнало до ушите на царя на Дур, че някакъв смахнат на пазара се опитва да купи търпение. Царят се засмял и казал:

— Бих искал да видя този човек, доведете го тук!

Придворните му тутакси отишли да търсят човека и го довели при царя, а той попитал:

— Какво е това, което търсиш?

А човекът отговорил:

— Ваше Величество! Поръчано ми е да търся търпение.

— О — казал царят, — ти май имаш чудат господар! За какво му е то?

— Моят господар иска да го подари на дъщеря си Имани — отговорил слугата.

— Щом е тъй — казал царят, — знам за едно търпение, което младата дама би могла да има, ако поиска, но то не се купува с пари.

А пък името на този цар било Суббар Хан, а „суббар“ означава „търпение“, но пратеникът не знаел това, нито разбрал, че царят се шегува. Обаче той заявил, че принцеса Имани е не само млада и красива, но също и най-умната, най-трудолюбивата и най-добросърдечната измежду принцесите, и щял още дълго да описва добродетелите ѝ, докато накрая царят вдигнал усмихнат ръка и го спрял с думите:

— Добре, добре, чакай малко, ще видя какво може да се направи.

Като казал това, той станал, отишъл в покоите си и извадил една малка ракличка. В ракличката поставил едно ветрило и след като я затворил внимателно, занесъл я на пратеника и казал:

— Ето ти тази ракличка. Тя няма нито ключалка, нито ключ, но може да бъде отворена само от онзи, който се нуждае от съдържанието ѝ — и който я отвори, ще добие търпение, но не мога да кажа дали това ще бъде същия вид търпение, което търси.

Слугата се поклонил ниско и взел ракличката, но когато попитал колко да плати, царят не поискал да вземе нищо. Пратеникът си отишъл, дал ракличката на господаря си и му разказал приключенията си.

Веднага след като баща им се завърнал в страната си, Купти и Имани получили подаръците, които бил донесъл за тях. Имани била много изненадана, когато ракличката ѝ била доставена чрез пратеника.

— Но — казала тя — какво е това? Аз нищо не съм искала! Всъщност нямах време, защото пратеникът си тръгна, преди да успея да си разплета възела.

Но слугата заявил, че ракличката е за нея, тъй че тя я взела с известно любопитство и я занесла на стария факир. Старецът се опитвал да я отвори, но напразно — толкова плътно прилягал капакът, че изглеждал непоклатим, и все пак нямало нито ключалка, нито винт, нито пружина или нещо друго, което да държи ракличката затворена. След като се изморил да опитва да я отвори, той подал ракличката на принцесата, която едва я докоснала и тя с лекота се отворила, и в нея имало едно красиво ветрило. С вик на изненада и удоволствие Имани извадила ветрилото и започнала да си вее с него.

Но едва махнала три пъти с ветрилото и пред нея изведнъж се появил сякаш от нищото Суббар Хан, владетелят на Дур! Принцесата ахнала и разтъркала очи, а старият факир седял и гледал така изумено, че няколко минути не могъл да проговори. Най-сетне той казал:

— Кой си ти, добри господине, моля?

— Името ми — казал царят — е Суббар Хан от Дур. Тази дама — поклонил се той на принцесата — ме повика и аз дойдох!

— Аз? — заекнала принцесата. — Аз да съм Ви повикала? Никога не съм Ви виждала, нито съм чувала за Вас през живота си, как е възможно това?

Тогава царят им разказал как научил, че някой търсел из пазара на неговия град да купи търпение, и как той му дал ветрилото в ракличката.

— И двете са вълшебни — добавил той. — Когато някой използва ветрилото, след три махвания ще бъде при него, ако ли пък го сгъне и почука с него по масата, след три почуквания ще бъде отново вкъщи. Ракличката няма да се отвори за всеки, освен, както видяхте, за тази прекрасна дама, която търсеше търпение, и тъй като това е моето име, ето ме, изцяло на нейните услуги.

Сега принцеса Имани кипнала и ѝ се искало час по-скоро да сгъне ветрилото и да почука трикратно с него, за да изпрати царя обратно у дома, но старият факир много се зарадвал на госта си. Така или иначе те прекарвали една приятна вечер заедно, преди Суббар Хан да си замине.

След това той бил често призоваван. И тъй като и той, и факирът много обичали шаха и били добри шахматисти, обикновено прекарвали половината нощ в игра, и накрая започнали да наричат

една малка стая в къщата „царската стая“, и всеки път, когато останел до късно, той преспивал там, а на сутринта се прибирал вкъщи.

Скоро стигнало до ушите на принцеса Купти, че някакъв богат и красив младеж посещава дома на сестра ѝ, и силно завидяла. И тъй, тя отишла един ден да посети Имани и се престорила, че е много привързана към нея и се интересува от къщата и от това как живеели Имани и старият факир, и от техния тайнствен царски посетител. Както сестрите обикаляли от място на място, на Купти била показана стаята на Суббар Хан и по-късно тя намерила някакъв предлог и се вмъкнала там сама. После бързо пръснала под чаршафа, с който било застлано леглото, множество ситно натрошени стъкълца, намазани с отрова, които била донесла със себе си, скрити в дрехите ѝ. Скоро след това напуснала дома на сестра си, заявявайки, че никога няма да си прости, че не е общувала с нея през цялото това време, и сега ще започне да навакхва пропуснатото.

Същата вечер дошъл Суббар Хан и останал до късно да играе шах със стария факир, както обикновено. Най-сетне той много се изморил и пожелал „лека нощ“ на факира и принцесата, но щом легнал в леглото, хиляди малки отровни стъкълца се забили в тялото му. Той не можел да разбере какво става и се въртял насам-натам, докато целият се набол, и чувствал сякаш огън го изгаря от главата до петите. Но не казал нито дума, а изкарал цялата нощ в агония от болките в тялото и още по-мъчителните мисли, че трябва да е бил отровен, както се досещал, и то в собствения дом на Имани. На сутринта, въпреки че бил почти пред припадък, той пак нищо не казал и с помощта на вълшебното ветрило бил своевременно отнесен отново у дома си. Тогава изпратил да доведат всички лечители и доктори в царството му, но никой не могъл да разбере каква е болестта му. Така останал много седмици, като опитвал всяко лекарство, което можело да се намери, прекарвайки безсънни нощи и болезнени, трескави и мъчителни дни, докато накрая вече бил на косъм от смъртта.

В същото време принцеса Имани и старият факир били много разтревожени, защото колкото и да махали с вълшебното ветрило, никакъв Суббар Хан не се появявал, и те се опасявали, че компанията им му е омръзнала или го е застигнала зла участ. Накрая принцесата била така измъчена от съмнения и несигурност, че решила сама да отиде в царството Дур и да види какво се е случило. Тя се преоблякла в

мъжки дрехи като млад факир и тръгнала на път сама и пешком, както би пътувал всеки факир. Една вечер тя се озовала в гората и легнала под едно голямо дърво да прекара нощта. Ала не могла да заспи, защото мислела за Суббар Хан, и се чудела какво се е случило с него.

След малко чула две големи маймуни да разговарят помежду си на дървото над главата ѝ.

— Добър вечер, братко — казала едната, — откъде идваш и какви са новините?

— Идвам от Дур — казала другата — и новините са, че царят умира.

— О — казала първата, — съжالياвам да чуя това, защото той е изкусен изстребител на леопарди и други животни, които не трябва да се оставят да живеят. Какво се е случило с него?

— Никой от хората не знае — отвърнала втората маймуна, — но птиците, които виждат всичко и разнасят всички вести, казват, че той умира от отровни стъкла, които Купти, царската дъщеря, пръснала върху леглото му.

— Ах! — казала първата маймуна, — каква тъжна новина. Но ако знаеха само, че плодовете на това дърво, на което седим, на киснати в гореща вода, лекуват такава болест най-много за три дни.

— Вярно! — казала другата, — жалко, че не можем да кажем на някой от хората за това толкова просто лекарство и така да спасим живота на един добър човек. Но хората са толкова глупави — те отиват и се затварят в задушни къщи сред претъпкани градове, вместо да живеят на хубави проветриви дървета, и така пропускат да опознаят всички най-добри неща.

Когато Имани чула, че Суббар Хан умира, тихо заплакала, но като се заслушала, избърсала сълзите си и се изправила, и щом се развиделило над гората, започнала да бере плодове от дървото, докато не напълнила кърпата си с тях. След това тръгнала да върви колкото можела по-бързо и след два дни стигнала до град Дур. Първото нещо, което направила, било да мине през пазара, викайки:

— Продавам лекарство! Има ли болни, които се нуждаят от моето лекарство? — и скоро някакъв човек казал на съседа си:

— Виж този млад факир, който продава лекарство, може би той би могъл да направи нещо за царя.

— Пфу! — отвърнал другият, — толкова сивобради се провалиха, каква ли полза може да има от младок като този?

— Все пак — рекъл първият, — поне да опита.

Той отишъл да говори с Имани и те заедно се отправили към двореца, където известили, че е дошъл още един лекар, който ще се опита да излекува царя.

След като чакала известно време, въвели Имани в стаята на болния. Тя била така добре предрешена, че царят не я познал, а той бил така отслабнал от болестта, че и тя едва го познала. Но тя започнала веднага, изпълнена с надежда, и поискала да ѝ осигурят отделен апартамент и едно гърне, в което да вари вода. Щом водата завряла, тя накиснала малко от своите плодове в нея, дала лекарството на слугите и им казала да измият с него тялото на царя. Първото измиване помогнало тъй много, че царят спал спокойно през цялата нощ. На втория ден отново направила същото и този път царят заявил, че е гладен, и поръчал да му донесат храна. След третия ден бил съвсем добре, но бил много отпаднал от дългото боледуване. На четвъртия ден той станал от леглото и седнал на трона си, а след това изпратил да доведат лекаря, който го бил излекувал. Когато се явила Имани, всички се зачудили, че един толкова млад човек може да бъде такъв способен лекар, и царят поискал да го възнагради щедро с пари и най-различни скъпоценности. Отначало Имани не искала да вземе нищо, но накрая казала, че ако трябва да бъде възнаградена, тя би поискала царския пръстен с печат и неговата кърпа. Като видял, че не иска нищо друго, царят ѝ дал пръстена с печат и кърпата си и тя се отправила назад към своята страна с най-голямата бързина, на която била способна.

Скоро след завръщането ѝ, след като разказала на факира всичките си приключения, двамата повикали Суббар Хан с помощта на вълшебното ветрило и когато се явил, го попитали защо не бил идвал толкова дълго време. Тогава той им разказал всичко за болестта си и как бил излекуван и когато свършил, принцесата станала, отворила един шкаф, извадила пръстена и кърпата и казала със смях:

— Тези ли са наградите, които даде на твоя лекар?

Царят погледнал и я познал, и в един момент разбрал всичко, което се било случило. Той скочил, прибрал вълшебното ветрило в джоба си и заявил, че повече никой няма да го праща обратно в

царството му, освен ако Имани не дойде с него и стане негова жена. Така и решили, и старият факир и Имани отишли в град Дур, където Имани се омъжила за царя и заживели щастливо с него.

Иллюстрация: Хенри Джъстис Форд (Henry Justice Ford, 1907)

ЕЗОП

ЛИСИЦАТА С ОТРЯЗАНА ОПАШКА

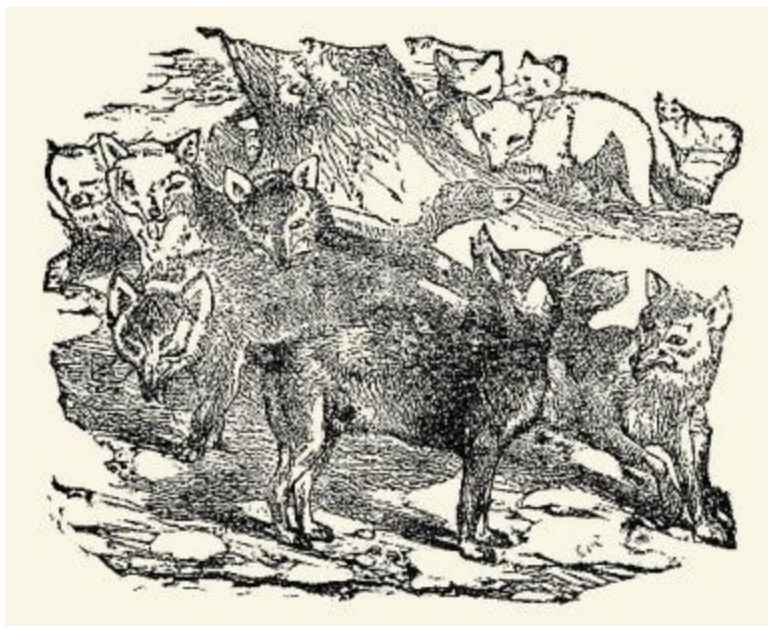
Една лисица, чиято опашка била отрязана от капан, толкова се срамувала, че смятала живота си за ужасен и унижителен, и решила да промени това, като посъветва и останалите лисици да си отрежат опашките и така зад всеобщата еднаквост да скрие личния си дефект.

Събрала тя тогава всичките си другарки и им казала, че опашката е не само грозен придатък, а и ненужен товар.

Ала една от тях взела думата и рекла:

— Слушай, сестро, ако нямаше лична изгода от това, щеше ли да ни дадеш такъв съвет?

Пазете се от такива, които дават съвети в търсене на собствената си изгода, а не за да направят добро.

Илюстрация: Х. Уиър, Дж. Тениъл, Ъ. Гриест (Harrison Weir, John Tenniel, Ernest Griest, 1884)

СЪПРУГ ЗА ДЪЩЕРЯТА НА ПЛЪХА

Живели някога в Япония един плъх и жена му, които били от старо и благородно потекло и имали една дъщеря, най-прекрасното момиче в целия плъхски свят. Родителите ѝ много се гордеели с нея и не пестели усилия да я научат на всичко, което трябвало да знае. Нямамо друга млада дама в целия град, която била способна да прегризе най-твърдата дървесина или която можела да скочи от толкова високо на някое легло или да избяга толкова бързо, ако се чуе, че някой идва. Големи грижи били полагани и за външния ѝ вид и кожата ѝ блестяла като сатен, а зъбите ѝ били бели като бисери и красиво заострени.

Разбира се, с всички тези предимства родителите ѝ очаквали да сключи блестящ брак и като поотраснала, започнали да ѝ търсят подходящ съпруг.

Но тук възникнало затруднение. Бащата бил плъх от върха на носа до края на опашката, както отвън, така и отвътре, и искал дъщеря му да се омъжи сред собствения си народ. Не ѝ липсвали кандидати, но тайните надежди на баща ѝ се въртели около един изтънчен млад плъх, с мустаци, които почти замитали земята, чието семейство било още по-благородно и по-древно от неговото. За нещастие, майката имала други планове за своето скъпоценно дете. Тя била от хората, които винаги презират собственото си семейство и обкръжение и изпитват удоволствие да мислят, че самите те са направени от по-фин материал от останалия свят. „*Нейната* дъщеря никога нямамо да се омъжи за обикновен плъх“, заявявала тя, вдигайки високо глава. „Със своята красота и талант тя имала право да търси нещо повече от *това*.“

Така говорела тя, както правят майките, на всеки, който би я слушал. Какво мислело момичето по въпроса, никой не знаел или не го интересувало — това не било прието в света на плъховете.

Тази тема била повод за много кавги между стария плъх и жена му, а понякога те оставяли и видими следи по лицата им, по които можело да се съди, че нещата не стигали само до размяна на думи.

— Да се стремиш към звездите е *моят* девиз — възкликнала дамата един ден, когато била по-разпалена от обикновено. — Красотата на дъщеря ми я поставя по-високо от всичко на земята — извикала тя — и със сигурност няма да приема зет, който стои по-ниско от нея.

— Най-добре да я предложим за съпруга на слънцето — отговорил нетърпеливо мъжът ѝ. — Доколкото знам, няма нищо по-могъщо от него.

— Мислила съм за това — отговорила жената — и тъй като и ти си на същото мнение, утре ще го посетим.

И така, на следващата сутрин двата плъха, след като прекарали часове, за да си придадат елегантен вид, тръгнали да посетят слънцето, водейки дъщеря си между тях.

Пътуването отнело известно време, но накрая стигнали до златния дворец, където живеело слънцето.

— Благородни царю — започнала майката, — ето нашата дъщеря! Тя е толкова красива, че стои над всичко на света. Естествено, ние желаем зет, който също е най-могъщ от всички. Затова дойдохме при теб.

— Чувствам се много поласкан — отговорило слънцето, което било толкова заето, че нямало никакво желание да се жени за когото и да е. — Вие ми правите голяма чест с вашето предложение. Само че в едно нещо грешите и би било лошо от моя страна да се възползвам от вашето невежество. *Има* нещо по-могъщо от мен и това е облакът. Вижте! — и докато говорело, един облак се прострял пред лика на слънцето и закрил лъчите му.

— О, добре, ще говорим с облака — казала майката. И като се обърнала към облака, тя повторила предложението си.

— Аз наистина съм недостоен за такова възхитително предложение — отговорил облакът. — Но вие отново грешите в това, което казвате. *Има* нещо, което е по-могъщо и от мен, и това е вятърът. А, ето го, можете да се уверите сама.

И тя се *уверила*, защото когато вятърът минал край облака, издухал го в другия край на небето. След това съборил бащата, майката и дъщерята отново долу на земята, после за миг спрял до тях и стъпил на един стар зид.

Когато си поела дъх, майката отново започнала малката си реч.

— Този зид е подходящият съпруг за дъщеря ти — отговорил вятърът, чийто дом се намирал в една кухня, която спохождал, само когато не бързал за никъде. — Сама виждаш, че той е по-могъщ от мен, защото има силата да ме спре в полета ми.

И майката, без да крие желанията си, веднага се обърнала към зида.

Тогава се случило нещо, което било доста неочаквано за всички.

— Няма да се женя за този грозен стар зид, който е на години колкото дядо ми — изхлипало момичето, което през цялото време не било изрекло нито дума. — Щях да се омъжа за слънцето, облака или вятъра, защото това беше мой дълг, въпреки че обичам красивия млад плъх и само него. Но този ужасен стар зид — по-скоро бих умряла!

И зидът, с доста засегнати чувства, заявил, че няма претенции да бъде съпруг на такова красиво момиче.

— Наистина е вярно — казал той, — че мога да спра вятъра, който може да разкъса облаците и да закрие слънцето, но има някой, който може да направи повече от всичко това, и това е плъхът. Плъхът е този, който минава през мен и може да ме превърне в прах, само със зъбите си. Затова, ако искате зет, който е по-могъщ от целия свят, потърсете го сред плъховете.

— А, какво ти казах? — извикал бащата. И жена му, макар и за момента ядосана, че е била победена, скоро си помислила, че зет плъх е това, което тя винаги е искала.

И така те се завърнали щастливи и тримата вкъщи и сватбата била отпразнувана три дни по-късно.

Илюстрация: Уолтър Крейн (Walter Crane, 1882)

УМНАТА МАЙМУНА И ГЛИГАНЪТ ЯПОНСКА ПРИКАЗКА

Много, много отдавна в областта Шиншин в Япония живеел пътуващ дресьор, който изкарвал прехраната си като обикалял с една маймуна и я карал да прави номера пред публика.

Една вечер човекът се прибрал в много лошо настроение и казал на жена си на другата сутрин да поръча да извикат месаря.

Жената много се зачудила и попитала мъжа си:

— Защо искаш да извикаме месаря?

— Няма смисъл да развеждам тази маймуна повече, тя е твърде стара и забравя номерата си. Аз я бия с пръчката, колкото мога, но тя не танцува както трябва. Трябва веднага да я продам на месаря и да изкарам каквито пари мога от нея. Нищо друго не може да се направи.

На жената ѝ станало много мъчно за клетото животинче и помолила мъжа си да пощади маймуната, но застъпничеството ѝ било напразно, човекът бил твърдо решил да я продаде на месаря.

Обаче маймуната била в съседната стая и дочула всяка дума от разговора. Тя веднага разбрала, че се готвят да я убият и си казала:

— Колко е жесток господарят ми! Ето, години наред му служа честно и вместо да ми даде възможност да завърша дните си спокойно и мирно, той ще ме остави да бъда нарязана на парчета от месаря и клетото ми тяло да бъде опечено, сготвено на яхния и изядено! Горко ми! Какво да правя? А! Дойде ми една добра идея! Има, знам, един глиган, който живее в гората наблизо. Често съм чувала да се говори за мъдростта му. Може би ако отида при него и му кажа за бедата си, ще ми даде съвет. Ще отида и ще опитам.

Нямало време за губене. Маймуната се измъкнала от къщата и се затичала с всички сили към гората да намери глигана. Глиганът си бил у дома и маймуната започнала веднага да му разказва неволите си.

— Любезни господин глигане, чувала съм за вашата забележителна мъдрост. Аз съм в голяма беда, единствено Вие можете да ми помогнете. Аз остарях в служба на господаря си и понеже не

мога вече да танцувам добре, той иска да ме продаде на месаря. Какво ще ме посъветвате да правя? Знам колко сте умен!

Глиганът бил поласкан от похвалата и решил да помогне на маймуната. Помислил малко и след това казал:

— Твоят господар има ли бебе?

— О, да — казала маймуната, — има един невръстен син.

— Не слагат ли детето до вратата сутрин, когато твоята господарка започва дневната си работа? Е добре, аз ще намина рано и когато видя възможност, ще го грабна и ще избягам с него.

— И после какво? — казала маймуната.

— Как какво, майката ужасно ще се изплаши и докато господарят и господарката ти се чудят какво да правят, ти ще се втурнеш след мен, ще спасиш детето и ще го отнесеш живо и здраво къщи на родителите му — и ще видиш, че когато дойде месарят, няма да им даде сърце да те продадат.

Маймуната изказала много благодарности на глигана и след това се прибрала у дома. От мисли за другия ден тя почти не мигнала през нощта, както можете да се досетите. Животът ѝ зависел от това дали планът на глигана ще успее или не. Станала първа и тревожно зачакала какво ще се случи. Сторило ѝ се, че е минала цяла вечност, докато жената на господаря ѝ започнала да се движи и да вдига щорите на прозорците, за да влезе дневна светлина. После всичко станало, както го планирал глиганът. Майката, както обикновено, сложила детето си близо до преддверието, докато разтреби къщата и приготви закуската.

Детето щастливо си гукало под утринното слънце, като пляскало по играещите светлини и сенки върху рогозките. Изведнъж откъм преддверието се чул шум и силният плач на детето. Майката изтичала от кухнята, но успяла само да види как глиганът изчезва през портата, здраво стиснал детето ѝ. Тя простряла ръце със силен вик на отчаяние и се втурнала във вътрешната стая, където мъжът ѝ още спял дълбоко.

Той бавно се надигнал, разтъркал очи и сърдито попитал жена си за какво вдига цялата тази врява. Докато мъжът осъзнае какво се е случило и двамата излязат през портата, глиганът бил избягал надалече, но те видели маймуната, която тичала след крадеца толкова бързо, колкото я държали краката.

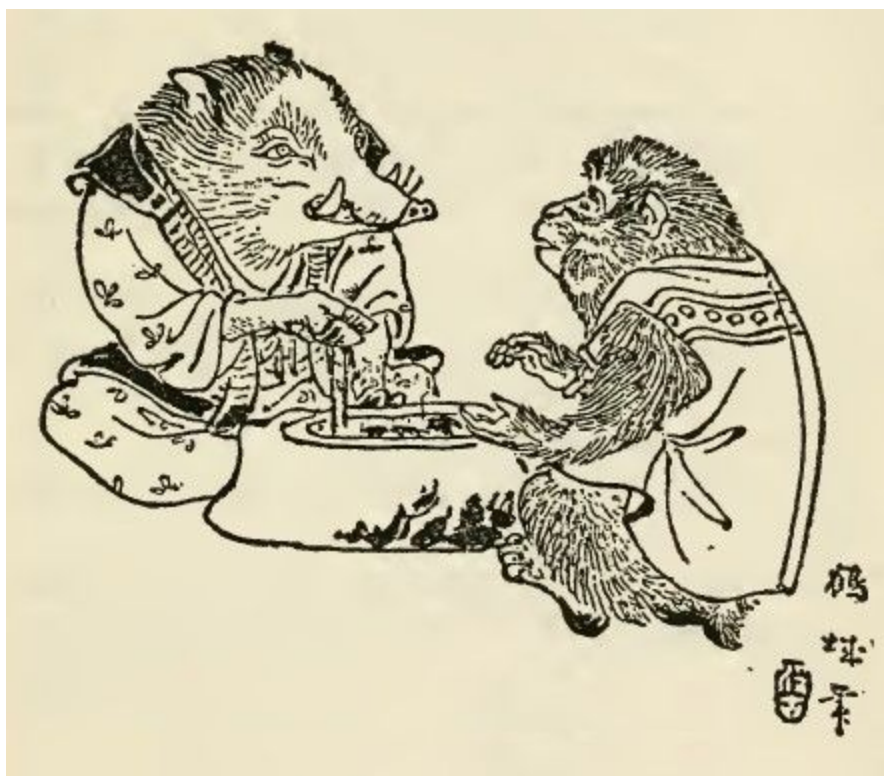
Мъжът и жената били възхитени от смелото държание на умната маймуна и благодарността им нямала граници, когато вярната маймуна

благополучно върнала детето в ръцете им.

— Ето, виж! — рекла жената. — Това е животното, което искаш да убиеш. Ако не беше тук майmunата, щяхме да загубим детето си.

— Този път си права, жено — казал мъжът, докато внасял детето в къщата. — Можеш да отпратиш месаря, когато дойде, а сега дай на всички ни по една хубава закуска, на майmunата също.

Когато месарят пристигнал, отпратили го, а майmunата доживяла спокойно остатъка от дните си и господарят ѝ никога повече не я ударил.

Илюстрация: Какузо Фуджияма (Kakuzo Fujiyama, 1903)

СЧУПЕНОТО ГЪРНЕ ИНДИЙСКА ПРИКАЗКА

На едно място живеел брамин на име Свабавакрипана, което означава „роден скъперник“. Той събрал известно количество ориз от просия и след като се навечерял с него, напълнил едно гърне с това, което било останало. Окачил гърнето на един клин забит в стената, поставил леглото си отдолу и през цялата нощ се взирал в него и си мислел:

— Ах, това гърне е пълно догоре с ориз. Сега, ако настъпи глад, сигурно ще спечеля сто рупии от него. С тях ще купя две кози. Те ще си имат малки на всеки шест месеца и така ще завъдя цяло стадо кози. След това с козите ще купя крави. Веднага след като те се отелят, ще продам телетата. После с телетата ще купя биволици, а с биволиците кобили. Когато кобилите се ожребят, ще имам много коне и като ги продам, ще имам изобилие от злато. С това злато ще си купя къща с четири крила. И тогава в къщата ми ще дойде един брамин и ще ми даде красивата си дъщеря с голяма зестра. Тя ще ми роди син и ще го нарека Сомасарман. Когато той порасне достатъчно, за да танцува върху коляното на баща си, ще седна с книга в дъното на обора и докато аз чета, момчето ще ме види, ще скочи от скута на майка си и ще се затича към мен да танцува на коляното ми. То ще се приближи твърде много до копитото на коня и аз ще се ядосам и ще извикам на жена си: „Вземи бебето, вземи го!“ — но тя, залисана в някаква домакинска работа, няма да ме чуе. Тогава аз ще стана и ще я сритам ей така.

Докато си мислел това, той ритнал с крак и счупил гърнето. Всичкият ориз се изсипал върху него и той побелял целият.

Затова аз казвам: „Който прави глупави планове за бъдещето, ще побелее целият като бащата на Сомасарман.“

Иллюстрация: Джон Д. Батен (John D. Batten, 1892)

ГЛАДНИЯТ КОЙОТ
ИНДИАНСКА ПРИКАЗКА (КАДО)^[1]

[0] Кадо (англ. *Caddo*) — общо наименование за няколко езиково и културно свързани групи от местното индианско население на западните части на северноамериканския Югоизток. — Б.пр. ↑

I

Тъй като койотът бил вечно гладен, а и страхлив при това, той все се прокрадвал из полето и гората да търси нещо за ядене. Един ден, както вървял покрай някакъв поток, дочул звук откъм едно персимоново дърво. Погледнал нагоре, а там един опосум ядял персимони^[1].

Койотът го помолил да му хвърли малко плодове, но опосумът само се засмял и продължил да яде персимони. Той късал персимони, изяждал ги със сумтене и после замерял койота със семките. И нямал намерение да спре.

Скоро койотът се ядосал, но това само разсмяло още повече опосума. Той изпълзял на един клон и се отпуснал, сякаш че ще падне в устата на койота. И точно когато койотът понечил да го захапне със зъби, опосумът, вместо да падне, увил опашка около клона и се изтеглил нагоре. После направил това отново и отново.

Койотът все повече и повече се ядосвал и тогава опосумът се изкатерил на един изсъхнал клон и извикал:

— Внимавай! Ето, този път идвам! Хвани ме!

И разбира се, клонът внезапно се счупил и опосумът паднал на земята. Тогава койотът го пребил от бой, а после си отишъл и го оставил да умре.

Но на опосума нищо му нямало, а само се преструвал. Щом койотът се отдалечил малко, опосумът скочил и пак се покатерил на персимоновото дърво. Койотът се обърнал да види дали опосумът е умрял и гледа — седи си опосумът на дървото, яде персимони, хвърля долу семките и се смее.

[1] Персимон (Райска ябълка) — годен за консумация плод на редица видове дървета от рода *Diospyros* (лат.). — Б.пр. ↑

II

Понеже койотът бил много гладен, той продължил по-нататък, като търсел нещо за ядене. Скоро чул шум, сякаш много хора се забавлявали. Той тръгнал към шума и видял няколко млади пуйки да играят на склона на един хълм. Те влизали в една торба и се бутали едни други надолу по хълма.

Койотът си помислил:

— Сега ми е паднало да се наям хубаво!

Той помолил пуйките да му позволят да влезе в торбата и да се спусне и той по хълма. Понеже птиците били добродушни, те го сложили в торбата и го спуснали два-три пъти по склона.

Тогава койотът им казал, че ако всички те влязат в торбата наведнъж, той ще ги бутне да се пързаят надолу по хълма. Те се вмъкнали вътре всичките, а койотът в миг завързал здраво торбата, за да не могат да излязат. После метнал торбата на гърба си и си отишъл у дома.

Четиримата сина на койота го видели, че идва, и се втурнали да го посрещнат.

— Виждате ли тази торба? — казал той. — Пълна е с пуйки, млади и крехки. Напалете ми хубав огън и ще си направим пиршество.

Те запалили огън, но нямало достатъчно дърва, та трябвало койотът да отиде до гората да донесе. Преди да тръгне, той им казал:

— Внимавайте да не отворите торбата, докато ме няма.

Само че най-малкият син бил много любопитен и едва бащата се скрил от погледа им, на малкия койот му се приискало да види какво правят пуйките. Той развързал връвта и пуйките всички до една изскочили навън и с крякане отлетели.

Когато койотът се върнал с дървата, видял, че всички пуйки са избягали, и макар че напердашил най-малкия си син, те си останали без пуешка вечеря този ден.

III

Една друга сутрин койотът отишъл в гората да потърси храна. Скоро видял дива пуйка да седи на едно дърво. Пуйката била тлъста и койотът се облизал и си рекъл:

— Тази хубава птица трябва да я имам за вечеря.

И тъй като койотът бил голям лъжец, както бил и страхливец, той заговорил на пуйката и й казал:

— Ако не слезеш от това дърво, ще се кача горе и ще те убия. Но ако полетиш над прерията, там нищо не мога да ти сторя.

Пуйката му повярвала и полетяла към прерията, а койотът се затичал след нея. Отначало пуйката летяла нависоко, но скоро започнала да се изморява, а там нямало дърво, на което да кацне. Тя започнала да лети все по-ниско и по-ниско, докато достигнала земята и тогава койотът се хвърлил върху нея и я изял.

Обаче, докато койотът облизвал костите на пуйката, той се обърнал да види дали някой не го наблюдава и му се сторило, че вижда човек, който стои точно зад него с голяма тояга и се готви да го удари.

Койотът ужасно се изплашил и побягнал с всички сили, като от време на време се обръщал назад да види дали човекът го гони. Всеки път, когато поглеждал, му се струвало, че вижда човека близо зад себе си, готов да го удари. И той хуквал още по-бързо, мислейки, че е дошъл краят му, докато и сетните му сили се изчерпали. Тогава решил да заблуди човека и започнал да бяга на зигзаг, докато се изморил така, че повече не можел да тича. Търкулнал се на тревата, обърнал се по гръб и горещо се замолил да не го убиват.

После той се претърколил по лице и докато се обръщал, чул как нещо изхрущяло в устата му. Помислил си, че е един от зъбите му. Но не било зъб! Това било едно дълго пуешко перо, което се било заклешило между два от горните му зъби и стърчало зад лявото му око.

Когато койотът видял това, разбрал заблудата си, защото зад него изобщо нямало човек. Той се опитвал да избяга от едно пуешко перо!

Оттогава койотът има див и уплашен поглед и когато тича, винаги се обръща назад, за да види дали някой не го гони.

Илюстрация: Фредерик Ричардсън (Frederick Richardson, 1917)

БРАТЯ ГРИМ

СЛАМКАТА, ВЪГЛЕНЪТ И БОБЕНОТО ЗЪРНО

В едно село живеела бедна старица, която събрала паница боб и решила да го сготви. Тя стъкнала огън на огнището си и за да се разгори по-бързо, го запалила с шепя слама. Когато изсипвала зърната в тенджерата, едно паднало, без тя да го забележи, и се озовало на земята до една сламка, и скоро след това един горящ въглен от огъня скочил при тях двамата. Тогава сламката каза:

— Скъпи приятели, как попаднахте тук?

Въгленът отговорил:

— За щастие аз изскочих от огъня и ако не бях избягал, смъртта ми беше неизбежна — щях да бъда изпепелен.

Бобеното зърно казало:

— Аз също отървах кожата, но ако старицата ме беше вкарала в тенджерата, щях да бъда безмилостно направен на чорба, както моите другари.

— А мен по-добра съдба ли ме очакваше? — рекла сламката. — Старата жена унищожи всичките ми братя в огън и дим; тя хвана шестдесет от тях наведнъж и отне живота им. За щастие аз се изплъзнах през пръстите ѝ.

— Но какво ще правим сега? — казал въгленът.

— Мисля — отговорило бобеното зърно, — че тъй като за щастие избягнахме смъртта, трябва да се държим заедно като добри другари и за да не ни настигне ново нещастие тук, да заминем заедно и да започнем наново в чужбина.

Предложението се харесало на другите двама и те тръгнали заедно на път. Скоро обаче стигнали до малко поточе и тъй като нямало нито мост, нито дъска, те не знаели как да го преминат. На сламката ѝ хрумнала добра идея и тя каза:

— Аз ще се легна напъряко и така ще можете да минете по мен като по мост.

И така сламката се простряла от единия до другия бряг, а въгленът, който имал поривист характер, изприпкал бодро по новопостроения мост. Но когато стигнал до средата и чул шума на водата под себе си, изплашил се, спрял и не посмял да отиде по-нататък. Сламката обаче започнала да гори, счупила се на две парчета и паднала в потока. Въгленът се плъзнал след нея и когато се потопил във водата, изсъскал и изпуснал последния си дъх. Бобеното зърно, което предвидливо останало на брега, не издържало и започнало да се смее на случилото се — и не могло да спре, и така силно се смяло, че се пръснало. И с него също щеше да е свършено, ако за щастие един шивач, който пътувал в търсене на работа, не бил седнал да си почине край потока. Тъй като имал жалостиво сърце, той извадил игла и конец и го зашил. Бобеното зърно най-учтиво му благодарило, но тъй като шивачът използвал черен конец, всички бобчета оттогава имат черен шев.

Илюстрация: Уолтър Крейн (Walter Crane, 1882)

МАЙМУНАТА И КРОКОДИЛЪТ
ДЖАТАКА^[1]

[0] Джатаки (мн.ч. от *джатака*) — древноиндийски притчи за земните превъплъщения на Буда в човешка и животинска форма. — Б.пр. ↑

I

Една маймуна живеела на голямо дърво на речния бряг.

В реката имало много крокодили.

Една крокодилка наблюдавала дълго време маймуните и един ден рекла на сина си:

— Синко, хвани ми една от тези маймуни. Яде ми се маймунско сърце.

— Как да хвана маймуна? — попитало малкото крокодилче. — Аз не ходя по сушата, а маймуната не влиза във водата.

— Напрегни си ума и ще намериш начин — казала майката.

И малкият крокодил мислил, мислил...

Накрая си казал:

— Сетих се какво ще направя. Ще хвана маймуната, която живее на едно голямо дърво на речния бряг. На нея ѝ се иска да отиде през реката до острова, където плодовете са хубаво узрели.

Крокодилът доплувал до дървото, на което живеела маймуната. Само че този крокодил бил глупав.

— Хей, маймуно — извикал той, — ела с мен да идем оттатък до острова, където плодовете са хубаво узрели.

— Как да дойда с теб? — попитала маймуната. — Аз не мога да плувам.

— Да, но аз мога. Ще те пренеса дотам на гърба си — казал крокодилът.

Маймуната била лакома и ѝ се ядели узрели плодове, затова скочила на гърба на крокодила.

— Тръгваме! — казал крокодилът.

— Харесва ми така да пътувам! — казала маймуната.

— Така ли? А това харесва ли ти? — попитал крокодилът и се гмурнал.

— О, недей! — извикала маймуната, докато той потъвал във водата. Тя се страхувала да се пусне, а не знаела какво да прави под водата.

Когато крокодилът изплувал, маймуната плюела и се дадела.

— Защо ме завлече под водата, крокодиле? — попитала тя.

— Възнамерявам да те убия като те държа под водата — отвърнал крокодилът. — Майка ми иска да хапне маймунско сърце и смятам да ѝ занеса твоето.

— Да беше ми казал, че ти трябва сърцето ми — рекла маймуната. — Тогава щях да го взема със себе си.

— Колко странно — казал глупавият крокодил. — Да не искаш да кажеш, че си оставила сърцето си там на дървото?

— Точно това искам да кажа — отвърнала маймуната. — Ако искаш сърцето ми, трябва да се върнем при дървото и да го вземем. Но ние сме толкова близо до острова, където са зрелите плодове, моля те, отведи ме първо там.

— Не, маймуно — казал крокодилът, — веднага се връщаме при твоето дърво. Забрави за зрелите плодове. Вземи сърцето си и незабавно ми го донеси. Тогава ще говорим за ходене до острова.

— Добре — рекла маймуната.

Но щом скочила на брега на реката и — хоп — метнала се горе на дървото.

И от най-горните клони извикала към крокодила долу във водата:

— Моето сърце е още по-нагоре! Ако го искаш, ела си го вземи!

II

Маймуната скоро се махнала от това дърво. Тя искала да се отърве от крокодила, за да може да си живее на спокойствие.

Но крокодилът я намерил — далече надолу по реката, където живеела на друго дърво.

Насред реката имало един остров, покрит с плодни дървета.

На половината път между брега на реката и острова от водата се издигала голяма скала. Маймуната можела да скача до скалата, а след това до острова. Крокодилът наблюдавал как маймуната преминава от брега на реката до скалата, а после до острова.

Той си казал:

— Маймуната ще стои цял ден на острова, ще я хвана вечерта, когато си тръгва за вкъщи.

Маймуната си направила хубаво угощение, а крокодилът плувал наоколо и я наблюдавал през целия ден.

Привечер крокодилът изпъзлял от водата и легнал на скалата напълно неподвижен.

Когато между дърветата притъмняло, маймуната си тръгнала за вкъщи. Тя изтичала надолу към речния бряг, но там се спряла.

— Какво се е случило със скалата? — помислила си маймуната. — Никога преди не съм я виждала толкова висока. Крокодилът лежи върху нея!

Но отишла до самата вода и извикала:

— Хей, скала!

Никой не отговорил.

Тогава тя отново извикала:

— Хей, скала!

Три пъти извикала маймуната, а после рекла:

— Приятелко скала, защо не ми отговаряш тази вечер?

— О — казал си глупавият крокодил, — скалата отговаря на маймуната всяка вечер. Този път аз трябва да отговоря вместо скалата.

И отвърнал:

— Да, маймуно! Какво има?

Маймуната се засмяла и каза:

— О, това си ти, крокодиле, нали?

— Да — казал крокодилът. — Тебе чакам тук. Каня се да те изям.

— Този път ме хвана в капан — каза маймуната. — Няма друг път, по който да си отида вкъщи. Отвори си широко устата, че да скоча право в нея.

Само че маймуната знаела много добре, че когато крокодилите си отворят широко устата, си затварят очите.

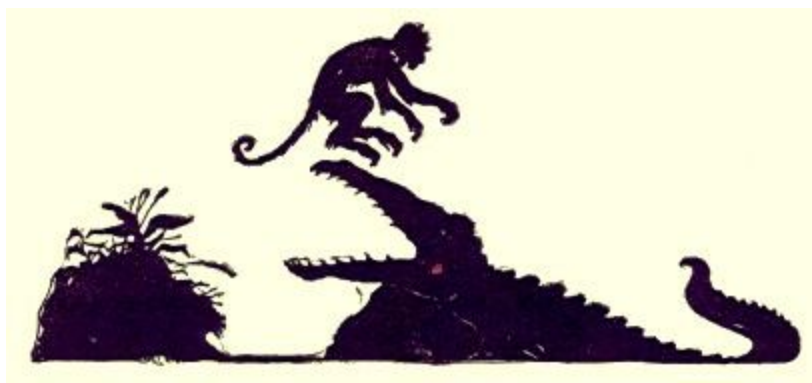
Докато крокодилът лежал на скалата с широко отворена уста и затворени очи, маймуната скочила.

Но не в устата му! О, не! Приземила се върху крокодилската глава, а после отскочила бързо на брега. Оттам се метнала на своето дърво.

Крокодилът видял как го изиграла маймуната и казал:

— Маймуно, ти си много хитра. Не знаеш що е страх. Сега вече ще те оставя на мира.

— Благодаря ти, крокодиле, но аз все пак ще се пазя от теб — рекла маймуната.

Илюстрация: Елсуърт Янг (Ellsworth Young, 1912)

ЕЗОП

ЛИСИЦАТА И ПРЕСТАРЕЛИЯТ ЛЪВ

Един престарял лъв, неспособен вече да си набавя със собствени сили храната, намислил да си послужи с хитрост. За тази цел той се настанил в една пещера и легнал на пода, като стенел и се преструвал на болен. Когато другите животни идвали да го посетят, веднага ги хващали и ги изяждали.

Така дошли и загинали много животни, докато накрая лисицата, която се досетила за неговата хитрост, също се появила и като застанала на безопасно разстояние от пещерата, запитала лъва как е със здравето.

— Зле — отвърнал лъвът и я поканил да влезе.

— Разбира се, че щях да вляза — му казала лисицата, — ако не виждах следите на всички, които са влезли, но нито една не сочи, че някой е излязъл.

Винаги забелязвайте навреме признаците на опасност и така ще избегнете много беди.

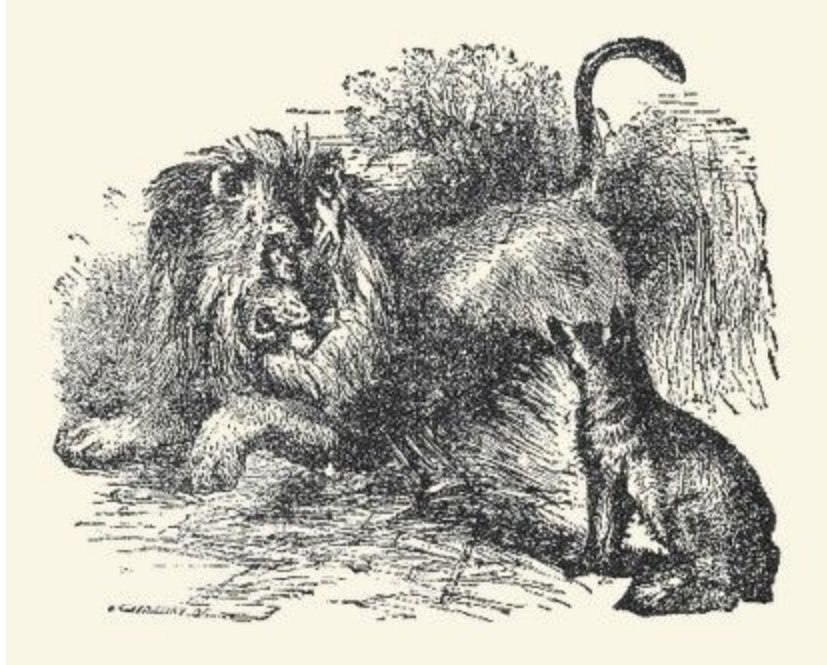

Иллюстрация: Х. Уиър, Дж. Тениъл, Ъ. Гриест (Harrison Weir, John Tenniel, Ernest Griest, 1884)

НАКАЗАНИЕ ЗА АЛЧНОСТТА

ТИБЕТСКА ПРИКАЗКА

В отдавна отминали времена един ловец ранил слон с отровна стрела. Като разбрал, че го е улучил, той тръгнал подир стрелата и убил слона. Петстотин крадци, които били плячкосали един планински град, водени от зла звезда, дошли до това място и видели слона. И тъй като били много гладни, те казали:

— Сега, като намерихме това месо, нека двеста и петдесет от нас да нарежат месото на слона и да го опекат, а другите двеста и петдесет да донесат вода.

После, тези от тях, които били нарязали и сготвили месото на слона, си казали помежду си:

— Почитаеми господа, след като свършихме такава трудна работа и събрахме толкова много плячка, защо да даваме част от нея на другите? Хайде да изядем колкото можем от месото, а после да отровим останалото. Другите ще изядат отровното месо и ще умрат и тогава цялата плячка ще бъде за нас.

И след като се наядли до насита с месо, те отровили каквото било останало. Онези, които били отишли да донесат вода, също така, след като се напили хубаво с вода, отровили останалата. И така, когато те се върнали, онези, които били изяли месото, изпили водата, а онези, които били изпили водата, изяли месото, и всичките измрели.

Иллюстрация: Милдред Брайънт (Mildred Bryant, 1925)

ЖЕНАТА-ГЕГЕ

АНАДИРСКА ПРИКАЗКА^[1]

Живели един старец и жена му. Те имали трима сина. Старецът казал на синовете си:

— Слушайте, деца мои! Не се качвайте на покрива, не се качвайте на горната греда.

На другата сутрин най-големият син се покатерил на покрива и се изкачил на горната греда. Оттам видял на морския бряг една млада жена, която ловяла риба със собствените си панталони. Той слязъл и отишъл на брега. Там била Жената-Геге и ловяла риба с панталоните си.

— А, ти дойде.

— Дойдох.

— Искаш ли да ме вземеш за жена? Ако си съгласен, ще ти сготвя нещо за ядене.

— Добре.

Те отишли вкъщи. Жената-Геге сготвила риба и я поднесла на бъдещия си съпруг, но той я отблъснал и рибата паднала на земята.

— Кой ще иска да яде от гадната ти риба, наловена в панталони?

Той си тръгнал от къщата, но Жената-Геге го последвала и високо завикала:

— Геге, вълци, геге, мечки, геге, росомахи, поз, поз, поз!

И вълците, мечките и росомахите дошли и го разкъсали. Така старецът загубил първия си син.

Вторият син се качил на покрива и видял Жената-Геге как лови риба с панталоните си. Той тръгнал по същия път и стигнал до брега.

— О, момко, вземи ме за жена. Ако си съгласен, ще ти сготвя нещо за ядене.

— Добре.

Те отишли вкъщи и тя сготвила риба и я предложила на госта си, но той я отблъснал.

— Кой ще иска да яде от гадната ти риба, наловена в панталони?

Той излязъл от къщата, но тя го последвала и високо завикала:

— Геге, вълци, геге, мечки, геге, росомахи, поз, поз, поз!

Дошли мечки, вълци и росомахи и го изяли. Така старецът загубил и втория си син.

Третият, най-малкият син, се качил на покрива и видял Жената-Геге. Отишъл на брега на морето.

— О, момко, вземи ме за жена. Ще ти сготвя нещо за ядене.

— Добре.

Той ял от храната. И така, те заживели заедно. Тя забранила на мечките и вълците да разкъсат момъка.

През това време старецът направил много капани и други примки. Той изловил всички мечки, вълци и росомахи едно след друго. После казал на сина си:

— Можеш да си вървиш. Не остана никой, който да те унищожи.

Същата нощ той избягал от там. Жената-Геге го последвала. Той видял тънка струя дим да излиза от земята и скочил долу. Това било подземната къща на Жената-Хайхай.

— Ох, върни ми съпруга! — извикала Жената-Геге.

— Няма. Той ще бъде мой.

Двете жени започнали да се бият и се погубили една друга. Момъкът излязъл и хукнал към къщата на родителите си. Те отишли в къщите на мъртвите жени и взели всичко, което било там. Така станали богати. Това е всичко.

Илюстрация: Иван Билибин, 1902

[1] Разказано от Мари Алин, русифицирана чуванска жена. Записано от г-жа Софи Богорас, в село Марково, Анадирски регион, през зимата на 1900 г.

Чуванците са националност в Чукотка, полуостров в крайния североизток на евразийския континент. Марково е село в Анадирския регион на Чукотския автономен окръг на Русия. — Б.пр. ↑

КАЧА И ДЯВОЛЪТ

ЧЕХОСЛОВАШКА ПРИКАЗКА

Имало някога една жена на име Кача, която живеела в едно село и си имала собствена къща и градина. Освен това имала и пари, но това не ѝ помагало много, защото била толкова зла и свадлива, че никой, дори и най-бедният ратай, не искал да се ожени за нея. Никой дори не искал да работи за нея, колкото и да му плащала, защото колчем отворела уста, започвала да се кара, а когато се карала, така крещяла, че пронизителният ѝ глас се чувал на километри. Колкото повече остарявала, толкова по-лоша ставала, и когато навършила четирийсетте, вече била кисела като оцет.

А както е обичаят на село, всяка неделя следобед имало танци или в кметството, или в механата. Щом писнели гайдите, помещението се изпълвало с момци, а момите се събирали отвън и гледали през прозорците. Кача винаги била първа до прозореца. Музиката засвирвала и момците канели момите да влязат да танцуват, но нито веднъж никой не поканил Кача. Дори когато плащала на гайдаря, никога не я канели да танцува. Въпреки това тя продължавала да идва всяка неделя.

Един неделен следобед, докато бързала към механата, тя си мислела: „Ето, остарявам вече, а още никога не съм танцувала с младеж! Чумата да го вземе, днес и с дявола бих танцувала, ако ме покани!“

Била вече много ядосана, когато стигнала в механата, а там седнала до печката и се огледала да види кои момичета били поканени на танц от момчетата.

Изведнъж влязъл непознат с тъмнозелени дрехи. Той седнал на една маса близо до Кача и си поръчал напитка. Когато прислужницата донесла бирата, той се обърнал към Кача и я поканил да пие с него. Отначало тя много се изненадала от това внимание, а после нацупила кокетно устни и се престорила, че отказва, но накрая приела.

Когато свършили с пиенето, той извадил един дукат^[1] от джоба си, хвърлил го на гайдаря и извикал:

— Оправнете дансинга, момчета! Този танц е само за Кача и мен!

Момците се подсмивали, а момите се кискали, като се криели една зад друга и запушвали уста с престилките си, за да не ги чуе Кача, че се смеят. Но Кача изобщо не ги забелязвала. Кача танцувала с прекрасен млад мъж! Дори и целият свят да ѝ се смеел, Кача нямало да я е грижа.

Непознатият танцувал с Кача през целия следобед и цялата вечер. Нито веднъж не танцувал с никоя друга. Той ѝ купил марципан и сладки напитки, а когато дошло време да се прибере вкъщи, изпратил я през селото.

— Ах — въздъхнала Кача, когато стигнали до къщата ѝ и било време да се разделят. — Да можех вечно да танцувам с Вас!

— Съгласен съм — казал непознатият. — Ела с мен.

— А къде живеете?

— Прегърни ме през врата и ще ти кажа.

Кача обвила с две ръце врата му и мигновено човекът се превърнал в дявол и полетял право към пъкъла.

На портите на ада той се спрял и почукал.

Неговите другари дошли и отворили портите и като видели, че е капнал от умора, опитали се да свалят Кача от врата му. Но Кача здраво се държала и никаква сила или увещания не могли да я накарат да се помръдне.

Накрая дяволът трябвало да се яви пред самия Сатана с Кача, все така вкопчена във врата му.

— Какво е това нещо, което имаш около врата си? — попитал Сатаната.

Тогава дяволът разказал как, когато ходил по земята, чул Кача да казва, че би танцувала със самия дявол, ако я покани.

— И аз я поканих да танцува с мен — казал дяволът. — След това, само за да я поизплаша малко, я доведох в ада. А сега тя не иска да ме пусне!

— Така ти се пада, глупак такъв! — казал Сатаната. — Колко пъти съм ти казвал да си опичаш ума, когато се скиташ по земята! Трябвало е да ти е ясно, че Кача никога няма да пусне един мъж, след като веднъж го е хванала!

— Умолявам Ваше Величество да я накара да ме пусне! — извикал бедният дявол.

— Няма! — казал Сатаната. — Самият ти трябва да я върнеш обратно на земята и да се отървеш от нея както можеш. Може би това ще ти послужи за урок.

И дяволът, много уморен и ядосан, се затътрил обратно към земята с Кача, все така вкопчена във врата му. Опитвал се по всякакъв начин да я свали от себе си. Обещавал ѝ гористи планини и тучни ливади, ако го пусне. Ласкаел я, проклинал я, но всичко било напразно. Кача не се пускала.

Задъхан и отчаян, той най-сетне стигнал до една ливада, където един овчар, загърнат с голям рунтав овчи кожух, пасял стадото си. Дяволът се превърнал в обикновен човек, за да не го познае овчарят.

— Здравей — казал овчарят, — какво носиш?

— Не ме питай — въздъхнал дяволът. — Полумъртъв съм от умора. Вървах си ей там, без да мисля за нищо, и изведнъж довтаса тази жена, скочи на гърба ми и не се пуска. Опитвам се да я отнеса до най-близкото село и там да се отърва от нея, но май няма да мога. Вече не ме държат краката.

Овчарят, който бил добър човек, казал:

— Слушай какво, аз ще ти помогна. Не мога да оставя овците си задълго, но ще я отнеса до половината път.

— О — казал дяволът, — ще ти бъда много благодарен, ако сториш това!

Овчарят извикал на Кача:

— Ей, ти! Хвани се за мен!

Когато Кача видяла, че овчарят е красив момък, тя се пуसнала от дявола и скочила върху гърба на овчаря, като се хванала за яката на кожуха му от овча кожа.

Обаче младият овчар скоро открил, че дългият рунтав кожух и Кача са доста тежък товар при ходене. След няколко минути му омръзнала цялата тази работа и започнал да търси някакъв начин да се отърве от Кача.

Скоро стигнал до едно езеро и му хрумнало да я хвърли в него. Но как да направи това? Може би ще успее, ако хвърли дебелия си кожух заедно с нея. Кожухът бил толкова широк, че можел да се измъкне от него, без Кача да разбере какво прави. Той много

внимателно измъкнал едната си ръка. Кача не се помръднала. Измъкнал и другата си ръка. Кача пак не се помръднала. Разкопчал първото копче. Кача нищо не забелязала. Разкопчал второто копче. Кача пак нищо не забелязала. Той разкопчал третото копче и плъос! — запратил кожуха заедно с Кача по средата на езерото.

Когато се върнал при овцете си, дяволът го погледнал смаян.

— Къде е Кача? — ахнал той.

— О — казал овчарят, посочвайки с палец през рамо, — реших да я оставя ей там в онова езеро.

— Скъпи приятелю — извикал дяволът, — благодаря ти! Ти ми направи голяма услуга. Ако не беше ти, можеше да нося Кача вовеки. Никога няма да те забравя и някой ден ще ти се отплатя. И понеже не знаеш на кого си помогнал, трябва да ти кажа, че аз съм дявол.

С тези думи дяволът изчезнал.

За миг овчарят останал като ударен. После се засмял и си казал:

— Е, ако всички дяволи са толкова глупави, колкото него, ние бихме могли да се справим с тях!

Страната, в която живеел овчарят, била управлявана от един безпътен млад княз, който прекарвал дните си в разгулен живот, а нощите във веселби. Той предал държавните дела на двама управители, които не били с нищо по-добри от него. С прекалено високи данъци и несправедливи глоби те ограбвали хората, докато цялата страна пропищяла от тях.

Един ден, за забавление, князът повикал астролог в двореца и му заповядал да погадае по планетите съдбата му и тази на двамата му управители. Когато астрологът направил хороскоп за всеки от тримата негодници, той много се притеснил и се опитал да разубеди княза да не го разпитва повече.

— Такава опасност заплашва живота ти и живота на двамата ти управители, че се страхувам да говоря.

— Каквото и да е — казал князът — говори. Но те предупреждавам да говориш истината, защото ако това, което кажеш, не се случи, ще загубиш живота си.

Астрологът се поклонил и казал:

— Слушай, о, княже, какво предсказват планетите: преди луната да навлезе във втората си четвърт, на този и този ден, в този и този час, ще дойде един дявол и ще отнесе двамата управители. По пълнолуние

на този и този ден, в този и този час, ще дойде същият дявол за твое Височество и ще те отнесе в ада.

Князът се престорил на равнодушен, ала вътре в себе си бил дълбоко потресен. Гласът на астролога му прозвучал като глас на възмездието и за първи път съвестта му започнала да го безпокои.

Що се отнася до управителите, те не могли да сложат хапка в устата си и се изнесли от двореца полумъртви от страх. Те натоварили награвените си богатства във фургони и отпътували към своите замъци, където залостили всички врати и прозорци, за да не може да влезе дяволът.

Князът се поправил. Той се отказал от лошите си навици и премахнал неправдите в държавата с надеждата да избегне, ако е възможно, жестоката си съдба.

Бедният овчар нямал представа за всичко това. Той всеки ден си пасял стадата и не се интересувал какво става по широкия свят.

Един ден пред него ненадейно се появил дяволът и казал:

— Дошъл съм, приятелю, да ти се отплатя за услугата. Когато се изпълни първата четвърт на луната, аз трябва да отнеса бившите управители на тази страна, защото ограбваха бедните и даваха на княза лоши съвети. Но сега те се държат добре, така че може да им се даде още една възможност. Ала те не знаят това. А ти на този и този ден иди в първия замък, където ще се съберат много хора. Когато се надигне врява и портите се отворят, и аз се появя, влачейки навън управителя, ти пристъпи към мен и кажи: „Какво значи това? Махай се оттук или зле ще си изпатиш!“ Аз ще се престоря, че съм много изплашен и ще се махна. След това поискай от управителя да те възнагради с две торби злато и ако той се пазари, просто го заплаши, че отново ще ме повикаш. След това иди в замъка на втория управител, направи същото и поискай същата награда. Предупреждавам те обаче да бъдеш благоразумен с парите и да ги използваш само за добро. Когато настъпи пълнолуние, трябва да отнеса самия княз, защото той беше толкова лош, че няма да получи втора възможност. Затова не се опитвай да го спасяваш, иначе ще платиш със собствената си кожа. Не забравяй това!

Овчарят запомнил старателно всичко, което дяволът му казал. Когато настъпила първата четвърт на луната, той отишъл в първия

замък. Голяма тълпа хора се били събрали отвън и чакали да видят как дяволът ще отнесе управителя.

Изведнъж се чул отчаян писък, портите на замъка се отворили и дяволът, черен като катран, извлякъл управителя навън. Бедният човек бил полумъртъв от страх.

Овчарят си пробил път през тълпата, хванал управителя за ръка и грубо блъснал настрана дявола.

— Какво значи това? — извикал той. — Махай се оттук или зле ще си изпатиш!

Дяволът веднага побягнал, а управителят паднал на колене пред овчаря, целунал ръцете му и го помолил да каже какво иска за награда. Когато овчарят поискал две торби злато, управителят заповядал да му ги дадат незабавно.

После овчарят отишъл в замък на втория управител и изиграл същото представление.

От само себе си се разбира, че князът скоро чул за овчаря, защото с тревога очаквал да научи съдбата на двамата управители. Той веднага изпратил кола с четири коня да доведе овчаря в двореца и когато овчарят пристигнал, сърцераздирателно го замолил да спаси и него от лапите на дявола.

— Господарю — отговорил овчарят. — Не мога да Ви обеща нищо. Трябва да помисля за собствената си безопасност. Вие сте голям грешник, но ако наистина искате да се поправите, ако наистина искате да управлявате народа си справедливо, милостиво и мъдро, както подобава на истински владетел, тогава наистина ще Ви помогна, дори ако трябва да понеса адския огън вместо Вас.

Князът заявил, че с Божията помощ той ще се поправи, и овчарят обещал да дойде отново в съдбоносния ден.

Със скръб и ужас очаквали в цялата страна настъпването на пълнолунието. Отначало хората били посрещнали с радост пророчеството на астролога, но откакто князът се поправил, чувствата им към него се променили.

Времето минало бързо, както минава винаги, независимо дали предстои радост или скръб, и твърде скоро дошъл фаталният ден.

Облечен в черно и пребледнял от страх, князът седял и чакал пристигането на дявола.

Изведнџж вратата се отворила и дяволџт, черен като ноц, застанал пред него. Той изчакал един миг и след това казал учтиво:

— Твоят час удари, господин княз, и аз дойдох да те взема!

Без да каже нито дума, князџт станал и последвал дявола на двора, кџдето се тџлпял многоброен народ.

В този миг овчарят запџхтян се промушил през тџлпата и се втурнал право кџм дявола, като изкрещџл:

— Какво значи това? Махай се оттук или зле ще си изпатиш!

— Какво правиш? — прошепнал дяволџт, — не помниш ли какво ти казах?

— Тихо! — шепнешком отвърнал овчарят. — Изобщо не ме е грижа за княза. Дойдох да те предупредџ! Нали помниш Кача? Тя е жива и те тџрси!

Щом дяволџт чул името на Кача, в миг се въртнал и изчезнал.

Всички хора възхвалявали овчаря, а самият овчар се подсмиввал под мустак, като си мислел колко лесно надхитрил дявола.

Що се отнася до княза, той бил толкова благодарен на овчаря, че го направил свой прџв съветник и го обикнал като брат. И добре направил, защото овчарят бил разумен човек и винаги му давал добри съвети.

Илюстрация: Ян Матулка (Jan Matulka, 1919)

[1] Дукат — златна монета, съществувала в миналото в повечето европейски страни. — Б.пр. ↑

ЗЛАТНАТА РЪКА АНГЛИЙСКА ПРИКАЗКА

Имало един човек, който пропътувал цялата страна да си търси съпруга. Видял млади и стари, богати и бедни, красиви и неугледни, но не можел да срещне такава, каквато да му е по вкуса. Накрая намерил жена, млада, красива и богата, чиято дясна ръка била от чисто злато. Той веднага се оженил за нея и си мислел, че няма по-голям късметлия от него. Те живеели щастливо двамата, но въпреки че искал хората да мислят другояче, той ценял повече златната ръка, отколкото всички други качества на жена си.

Накрая тя умряла. Съпругът си облякъл от черни по-черни дрехи и си придал най-опечален вид на погребението. Но въпреки всичко станал посред нощ, изровил тялото и отрязал златната ръка. Той побързал да скрие вкъщи съкровището си и си мислел, че никой няма да узнае.

На следващата нощ поставил златната ръка под възглавницата си и тъкмо заспивал, когато призракът на мъртвата му съпруга се вмъкнал неусетно в стаята. Прокраднал се до леглото, издърпал завесата и го погледнал укорително. Преструвайки се, че не се страхува, той заговорил на привидението и казал:

- Какво стана с твоите румени бузи?
- Всичко повехна и изтля — отвърнал призракът с глух глас.
- Какво стана с твоите червени устни?
- Всичко повехна и изтля.
- Какво стана с твоите златни коси?
- Всичко повехна и изтля.
- Какво стана с твоята *златна ръка*?
- У ТЕБЕ Е!

Иллюстрация: Джон Д. Баттен (John D. Batten, 1890)

ГРАДИНАРЯТ И МЕЧКАТА БАСНЯ ОТ ПАНЧАТАНТРА^[1]

В източната част на Персия живеел някога градинар, чиято радост в живота били цветята и овошките. Той нямал нито жена, нито деца, нито приятели, нищо, освен градината си. Накрая обаче на добрия човек му омръзнало, че няма с кого две думи да размени. Решил да тръгне по света и да си намери приятел. Едва бил излязъл от градината и се изправил лице в лице с една мечка, която подобно на градинаря си търсела другар. Двамата веднага станали големи приятели.

Градинарят поканил мечката да дойде в градината му и я гощавал с дюли и пъпеши. В замяна на тази любезност, когато градинарят лягал да подремне следобед, мечката стояла край него и гонела мухите.

Един следобед се случило така, че една необичайно голяма муха кацнала на носа на градинаря. Мечката я изгонила, но тя отлетяла само за да кацне на брадичката на градинаря. Отново мечката я прогонила, но след няколко мига тя отново се върнала на носа на градинаря. Сега мечката се разярила. Без да мисли за нищо друго, освен да накаже мухата, тя грабнала един голям камък и го хвърлила с такава сила към носа на градинаря, че убила не само мухата, но и спящия градинар.

По-добре е да имате умен враг, отколкото глупав приятел.

Илюстрация: Х. Уиър, Дж. Тениъл, Ъ. Гриест (Harrison Weir, John Tenniel, Ernest Griest, 1884)

[1] Панчатантра — санскритски сборник в пет книги с поучителни истории и басни с животни; нарича се още „Древноиндийското петокнижие“. — Б.пр. ↑

КАК СЕБИЧНИТЕ ГОАНИ ЗАГУБИЛИ ЖЕНИТЕ СИ АВСТРАЛИЙСКА ЛЕГЕНДА

Било време, когато голяма суша обхванала страната. Нито капка дъжд не капвала и всички вирове и дупки в скалите пресъхнали. Племената на таралежа и емуто се чудели какво да правят, защото имали много старци и недъгави. Някои били болни, мнозина били с малки деца, така че имали големи затруднения. Те не били в състояние да се преместят надолу до реката Мъри, където щели да се чувстват добре и да намерят облекчение.

Сушата не засегнала племето на гоаната^[1], тъй като те си имали таен резервоар, от който се снабдявали с вода, достатъчна да им стигне за много години. Плачът на малките деца и неволите на старците и болните трогнали сърцата на жените на гоаните и те ходели тайно при другите племена и се стараели всякак да им помогнат и да облекчат страданията им. Един ден те поискали от мъжете си да им кажат къде е големият скален резервоар, тъй като смятали да занесат вода на болните, старците и децата на семействата на таралежа и емуто. Но себелюбивите гоани отказали и дори по-лошо, рекли на жените си:

— Понеже проявявате такъв интерес към нуждите на другите, ще ви даваме само толкова вода, колкото да утолите собствената си жажда.

Жените видели, че е безполезно да се молят на упоритите си съпрузи, но решили, въпреки многото предишни откази и обиди, които били търпели, този път да не отстъпват. Затова започнали да търсят резервоара. Те взимали своите пръчки за сладки картофи, така че мъжете им да мислят, че отиват да търсят сладки картофи и корени на растения и храсти. Но вместо това проследявали стъпките на мъжете, които ги отвеждали до планината. В подножието на планината жените загубвали всички следи от стъпки и бивали принудени да се върнат в долината, събирали малко сладки картофи и треви и се прибирали по домовете си. Те изпичали сладките картофи в горещи въглени и сядали

с мъжете и децата си да ядат. Понякога, някой от гоаните ще попита своята жена, къде се е губила толкова време. Той казвал:

— Видях петънце от планинска пръст. Да не би да си ходила там?

Жената му отвърщала:

— Какво си мислиш, глупчо? Нима си представяш, че ние ще търсим сладки картофи на върха на планината? Ние намираме и изравяме сладки картофи в ниското, в равнината, не по скалистите планини. Защо ми задаваш такива въпроси?

Гоанът, без да каже нищо повече, лягал да спи на своята постеля от кожа на опосум.

Една сутрин, точно когато слънцето се било издигнало над източните хребети на планините и мъжете от племето на гоаната били вече заминали да търсят храна, жените също излезли. Те се събрали да обсъдят какво да правят, за да открият тайната на резервоара. Една от тях, по-разсъдлива от другите, казала:

— Мисля, че ще бъде добре да се качим на планината и да направим миа-миа^[2] и лагер и оттам да наблюдаваме. Коя от нас ще има кураж да го направи? Нека да седнем и да помислим коя да отиде.

И те поседели мълчаливо известно време, а после една от тях се изправила. Всички погледи се насочили към нея. Била жената на вожда. Тя казала:

— Сестри мои, аз поемам отговорността. Предлагам аз да отида. Смятам, че това е мой дълг като жена на вожда. Кой от вас ще дойдат да ми помогнат с нещата от лагера?

Две млади жени станали и казали:

— Ние ще дойдем с тебе.

И те побързали да навият на руло нещата на жената на вожда и трите бързешком се отправили към планината преди вождът и другите гоани да са се върнали от лов. По средата на планинския склон имало едно място, откъдето можело да се наблюдава добре долината, виеща се в подножието, и особено мястото за лагеруване на гоаните. След като направили миа-миа, двете млади жени се върнали вкъщи, като оставили жената на вожда в планината.

Вечерта младият вожд призовал гоаните в своята миа-миа и ги попитал не е ли виждал някой жена му и не знае ли някой нещо за нейното изчезване. Всички изразили голямо съжаление и казали, че не

знаят нищо, нито можели да се сетят защо тя би напуснала лагера. Те казали на вожда си, че ще направят всичко възможно, за да му помогнат да си върне жената, ако тя е била отвлечена и отведена в друга къща.

После вождът привикал тиал тиал^[3], съпругите на гоаните. Те били подробно разпитани от вожда и старейшините, но само стояли с наведени глави и нищо не казвали. Разпитващите се опитали със заплахи да ги накарат да говорят, но те само поклащали глави и мълчали. Тогаво вождът на гоаните заповядал на жените да се върнат в техните миа-миа. Когато тиал тиал били на сигурно място вкъщи, вождът казал на мъжете:

— Имам подозрение, че емутата са дошли до нашия дом, докато ние сме били на лов, и са отвлели моята жена, за да я дадат за жена на младия си вожд. Затова утре, преди слънцето да се покаже над върха на планината, всеки, който може да воюва, да вземе със себе си по три кайка^[4], четири уадита^[5], четири панкетита^[6] и една нула-нула^[7] и ние ще навлезем в тяхната земя, за да търсим моята жена. Ако тя не е там, ще се върнем и ще навлезем в земята на таралежите. Нека тази нощ всеки да отиде в своята миа-миа и да чака вика: „Стани!“.

И така, всеки мъж гоана си отишъл право вкъщи и заспал дълбоко. Те станали рано и нахлули в страната на емуто. Веднага след като гоаните заминали, тиал тиал станали и се събрали да обмислят какво да правят. Една предложила двете млади жени, които били придружили жената на вожда да изтичат и да ѝ кажат, каква бъркотия е предизвикало нейното отсъствие. И докато вождът със своята армия напредвали в земята на емутата, смятайки, че те са хванали неговата жена и са я направили жена на младия си вожд, двете млади тиал тиал тичали към планината, за да кажат на жената на вожда какво се е случило. Тя седяла спокойно и изслушала каквото имали да ѝ казват, а после рекла:

— Дойде момента на нашето избавление. Ние бяхме дадени за жени на тези същества, които не са от нашия вид. Аз получих откровение. Днес на зазоряване бях дълбоко заспала и един Тукони^[8] влезе в миа-мията и седна до огъня да се постопли. Изведнъж се събудих и го видях настанил се удобно там. Така се изплаших, че изкрещях от ужас, а той обърна очи към мене и каза: „Не се плаши. Аз съм твой приятел и приятел на всички в беда и нещастие. Аз и моят

спътник видяхме теб и другите две да идвате откъм равнината, а някои от моите братя са посещавали вашето селище и знаят всичко за вас. Вие търсите водната дупка и бяхте доведени от духа на моето племе до това място. Ти спеше. Ако ме последваш, когато дойда отново, ще ти покажа отвора на върха на тази планина.“

Когато Тукони дошъл отново, жената на вождата на гоаните станала и го последвала нагоре в планината. Като пристигнали на върха, той ѝ казал да седне и да си почине. Малкият дух се отдалечил няколко крачки и извикал нещо като „куи-и“^[9], при което като светкавица изскочили от нищото много малки човечета. Техните тела били изрисувани с ивици от червена охра и бяла глина. С бели пера от какаду били украсени главите им, а на китките си носели гривни от същите пера.

В ръцете си те държали копията си, две стъпки дълги. Всеки носел колан от кожата на опосум около кръста си, а в този колан били втъкнати по три малки бумеранга и уадита. Те заобиколили своя водач, готови да получат нарежданията му. След кратък разговор му направили път и той излязъл пред тях, тръгнал към жената на гоана и застанал до нея. Те го последвали и той се обърнал към тях:

— Чуйте ме, о, братя мои, ние бяхме назначени от невидимите същества, които са около нас — Духът на доброто, Духът на водата, Духът на храната, Духът на развлеченията, Духът на светкавиците, гръмотевиците, вятъра и бурите, а също и Духът на слънчевата светлина. Гоаните са скрили от племената, дето населяват тази страна, така нужната вода, заключена в тази планина. Те използват този дар само за себе си и отказват да го споделят със старите, болните и децата на другите племена. Нещо повече, те отказват да осигурят необходимото дори на собствените си жени. Помогнете на тази жена да освободи водата, която се крие в тази планина.

Малкият дух се обърнал към жената на вождата и я завел няколко крачки по-нататък до една дупка в скалата, подобна на басейн. Казал ѝ да надникне в нея. Тя погледнала и видяла искряща вода, прозрачна като кристал.

— Пий! — казал ѝ той и тя пила колкото ѝ душа иска.

— Сега — рекъл духът, — трябва да слезеш долу и когато стигнеш подножието на планината, ще срещнеш две млади жени. Ти трябва да им кажеш да побързат обратно към лагера и да предадат на

другите, че всички те трябва да стоят в северната страна на долината, откъм границата с таралежите, и да чакат твоето идване.

И така тя отишла и сторила каквото ѝ казал малкият дух. Двете млади жени също побързали назад към лагера да предадат съобщението, а другите тиал тиал, както им било казано, застанали да чакат в северната страна на долината. През това време жената на вожда стояла в подножието на планината и чакала по-нататъшни указания. След малко Тукони застанал до нея и ѝ казал:

— О, жено, тези добри и велики духове избраха тебе да пуснеш водите, които чакат нетърпеливо да бъдат освободени от оковите, дето ги държаха заключени толкова години. Ти ще бъдеш благодетелка на племената на всички животни, птици, влечуги и насекоми. Запомни това велико събитие. Разкажи на децата си за честта, която Духът на водата ти оказа. Вземи това.

Той ѝ дал една пръчка от тревно дърво^[10] и казал:

— Когато ти дам сигнал, забий я в склона на планината и водата ще бъде освободена.

Отново изчезнал Тукони. Жената на вожда останала сама, мислейки си за всичко, което се било случило. Тя се оципала по ръката и ударила по крака, за да се убеди, че не сънува.

— Аз съм напълно будна — казала си тя. — Какво чудно преживяване!

Тогава един глас се обадил:

— Забий пръчката в планината.

Тя допряла върха на пръчката до планинския склон и натиснала силно. Пръчката започнала да потъва все по-дълбоко и по-дълбоко, докато напълно изчезнала. Тогава гласът на Тукони казал:

— А сега, ако ти е мил животът, бягай с всички сили, към мястото, където са твоите сестри.

Тя побягнала бързо, колкото я краката държали, през долината. Когато била изминала половината път, мощен тътен, като от силен вятър, раздрал неподвижния въздух. Това било шумът на водата, изскочила от своя затвор, която гърмяла надолу из долината със скоростта на могъщ вятър.

Жената на вожда стигнала при своите тиал тиал сестри и задъхано им казала, че водата от планината ще потече надолу по долината. Едвам изрекла това и те видели да се издига прах откъм

склона и водата да си пробива път през долината, като по пътя си изкоренявала и повличала огромни дървета. Те гледали с изумление как водата се втурнала покрай тях и продължила в стремежа си да се слее с реката Мъри. Когато достигнала Мъри, тя се успокоила и се превърнала в плавно течаща река. Тиал тиал дошли до нейния бряг и седнали в сянката на дърветата, гледайки децата си как играят и се плискат из водата.

На следващия ден гоаните се върнали и докато вървели към лагера с учудване забелязали, че една река ги дели от жените и децата им. Те били силно разтревожени. Вождът им извикал на жените отвъд реката и попитал откъде се е взел този течащ поток вода. Отговорил му познатият глас на жена му:

— От скалната дупка, която ти и гоаните пазехте в тайна от нас и другите племена и използвахте само за себе си. Но аз, о вожде, твоята жена, открих тайната ви и пуснах водата, този велик дар и благодат, която принадлежи на всички същества. Така че ние, които бяхме ваши съпруги, решихме, че повече няма да ви принадлежим. Отсега нататък домът ни ще бъде сред дърветата. И ние не желаем и няма да бъдем ваши жени.

Така че това отделяне станало заради егоизма на гоаните и оттогава тиал тиал отказват да бъдат съпруги на гоаните. За да запазят спомена за онова толкова отдавнашно събитие на освобождаването на водата, те правят домовете си в клоните на евкалиптовите^[11] дървета и строят гнездата си от кал или глина, оформени като планината, където се е пазела водата. И в тези малки домове с форма на планина те снасят яйцата си и когато те се излюпят и малките птичета излязат да видят светлината и дома, майката на птичи език им разказва за онова далечно време, когато е била в беда, търсейки вода, за да утоли жаждата си, и как едно малко човече ѝ е помогнало в търсенето и ѝ е показало къде да намери водата, и затова племето им при всяко поколение трябва да има дом, който да напомня за онова време, и да отглежда децата си в него.

Що се отнася до гоаните, поради лошия си характер и затова, че са ограбвали други, подложени на трудности, изпитания и опасност от преследване, те били осъдени не само да носят върху телата си белезите, получени като наказание за своите злодеяния, но и да понесат много по-тежко наказание заради егоизма си спрямо всички

около тях, и по-специално спрямо своите съпруги, тиал тиал — това е загубата на най-голямата им гордост — чудната скална дупка с неизчерпаем запас от бистра и освежаваща вода. Нещо повече, тяхното строго пазено съкровище се превърнало в огромно препятствие, което ги разделило завинаги от техните съпруги и деца. И те се скитат горестно по всички краища на Австралия, и в определени сезони на годината изкопават дупка в земята и се заравят в нея, и плачат през тъмните, студени зимни нощи, докато изпаднат в дълбок сън, който продължава, докато пролетта ги събуди, за да поемат отново бремето на живота си. И за да отмъстят за загубата на съпругите си, те ограбват яйцата от гнездата на тиал тиал, мислейки, че като изядат яйцата, ще могат да сложат край на съществуването на бившите си жени.

Рисунка върху кора от австралийски абориген (Native Tribes of the Northern Territory of Australia. London: Macmillan & Co., 1914)

[1] Гоана (goanna) — Австралийски Монитор гущер от семейството Варани (Varanus), едни от главните участници в митологията на австралийските аборигени. Най-големите (Varanus giganteus) достигат над два метра дължина. — Б.пр. ↑

[2] Миа-миа (mia-mia) — грубо направена колиба от клони, покрита с дървесни кори, листа или трева, най-често използвана за временен заслон на аборигените. — Б.пр. ↑

[3] Тиал тиал (teal teal) — малки патици; teal (англ.) — вид патица, зимно бърне, примкар (Anas crecca). — Б.пр. ↑

[4] Кайк (kaike) — тръстиково копие, оръжие на австралийските аборигени. — Б.пр. ↑

[5] Уади (waddie, waddy) — аборигенско оръжие, направено от част от стеблото и корена на известен вид многостеблен евкалипт. — Б.пр. ↑

[6] Панкети (rankety) — бумеранг, оръжие на австралийските аборигени. — Б.пр. ↑

[7] Нула-нула (nulla-nulla) — аборигенска бойна тояга. — Б.пр. ↑

[8] Тукони (Tuckonie) — малки човечета, които живеят в гъстите гори; аборигените вярват, че те посещават техния бивак и знаят всичко за тях. — Б.пр. ↑

[9] Куи-и (Cooe!) — вик за поздрав или при търсене, използван в австралийската пустош; мярка за разстояние, докдето може да се чуе този вик. — Б.пр. ↑

[10] Тревно дърво (Xanthorrhoea) — австралийско растение, с късо стебло (10 см) и корона от прави, тънки и дълги листа, подобни на копия, които достигат до 1,5 м. — Б.пр. ↑

[11] Евкалипт (Eucalyptus) вечнозелени дървета и храсти от семейство миртови. Съществуват около 500 вида, предимно в Австралия и Нова Гвинея. Gum tree е общо наименование за дърветата и храстите с гладка кора, вкл. евкалиптовите. — Б.пр. ↑

ЗАЩО КУЧЕТО И КОТКАТА СА НЕПРИЯТЕЛИ КИТАЙСКА ПРИКАЗКА

Един мъж и една жена имали златен пръстен. Той бил вълшебен пръстен и който го притежавал, никога нямало да познае бедността. Но те не знаели това и продали пръстена на нищожна цена. От момента, в който пръстенът напуснал тяхната къща, те започнали да обедняват все повече и повече и накрая вече не знаели кога ще ядат следващия път. Те имали куче и котка, които също гладували. Двете животни започнали да мислят как да помогнат на своите господари да си възвърнат късмета. Накрая на кучето му дошла идея.

— Те трябва да си върнат пръстена — казало то на котката.

Котката отвърнала:

— Пръстенът е заключен на сигурно място в един сандък и никой не може да се добере до него.

— Ти трябва да хванеш някоя мишка — казало кучето. — Мишката трябва да изгризе дупка в сандъка и да измъкне пръстена. Ако не иска, кажи й, че ще я нахапеш до смърт, и ще видиш, че ще го направи.

Този съвет се харесал на котката и тя хванала една мишка. После поела към къщата, в която бил сандъкът, и кучето тръгнало след нея. Стигнали до една широка река. И тъй като котката не можела да плува, кучето я взело на гърба си и преплувало с нея. След това котката занесла мишката до къщата, в която бил сандъкът. Мишката прегризала дупка в сандъка и извадила пръстена. Котката сложила пръстена в устата си и се върнала при реката, където я чакало кучето и то я пренесло обратно през реката. После те продължили заедно към дома, за да занесат на господаря и господарката си пръстена, носещ щастие. Обаче кучето можело да бяга само по земята и ако на пътя му имало къща, всеки път трябвало да я заобикаля. Котката обаче бързо се

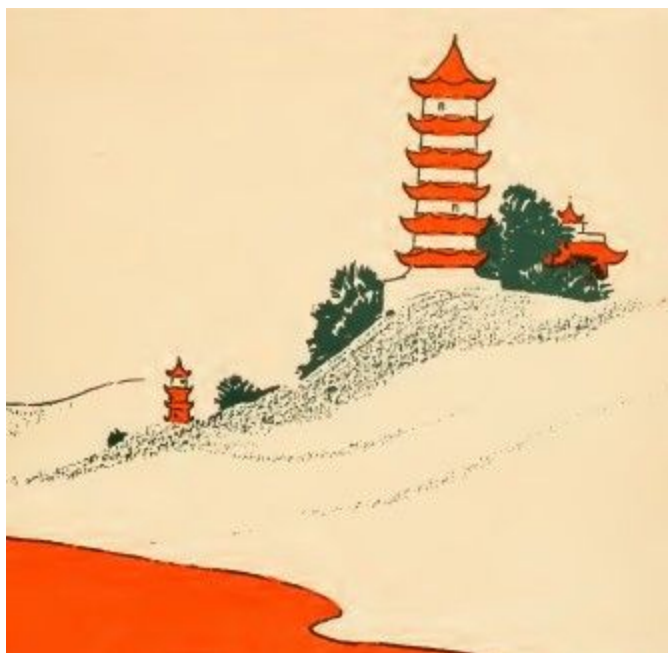
покатервала на покрива и така достигнала до дома си много преди кучето и занесла пръстена на господаря си.

Тогава стопанинът ѝ казал на жена си:

— Какво полезно създание е котката! Ще ѝ даваме винаги достатъчно храна и ще се грижим за нея като за свое собствено дете!

Но когато кучето си дошло у дома, набили го и го мъмрили, задето не помогнало за възвръщането на пръстена. А котката седяла до огнището, мъркала и не казала нито дума. Тогава кучето се разсърдило на котката, че си е присвоила цялата заслуга, и където я видело, подгонвало я и се опитвало да я хване.

И оттогава котката и кучето са неприятели.

Илюстрация: Джордж У. Худ (George W. Hood, 1921)

ЕЗОП

ЖАБИТЕ И ПРЕСЪХНАЛОТО БЛАТО

Две жаби живеели в едно хубаво блато, но дошло лятото и то пресъхнало и се наложило да го напуснат и да потърсят друго с вода. По пътя си намерили дълбок кладенец, пълен с вода, и като го видяла, едната жаба рекла на другата:

— Приятелко, да се спуснем двете в този кладенец.

— Но ако водата и в този кладенец пресъхне, — отвърнала другарката й, — как смяташ да се изкачим тогава?

Преди да предприемете нещо, първо помислете за последствията.

Илюстрация: Х. Уиър, Дж. Тениъл, Ъ. Гриест (Harrison Weir, John Tenniel, Ernest Griest, 1884)

ЛЪВЪТ, ЧАКАЛЪТ И ЧОВЕКЪТ

ЮЖНОАФРИКАНСКА ПРИКАЗКА

Един ден лъвът и чакалът се събрали да обсъдят въпросите на страната и държавата. Трябва да кажем, че чакалът бил най-важният съветник на царя на гората, и след като поговорили по тези въпроси, разговорът се прехвърлил на лични теми.

Лъвът започнал да се хвали и да разправя големи приказки за силата си. Може би и чакалът му бил дал повод за това, защото той бил ласкател по природа. Но сега, когато лъвът започнал прекалено да се надува, той му казал:

— Слушай, лъве, аз ще ти покажа някой, който е още по-силен, отколкото си ти.

Те тръгнали, като чакалът вървял напред, и първо срещнали едно малко момче.

— Този ли е най-силният? — запитал лъвът.

— Не — отвърнал чакалът, — този все още не е станал човек, царю.

След известно време видели един старец, който вървял с наведена глава и подпирал превитото си тяло с бастун.

— Това ли ти е най-силният? — запитал лъвът.

— Вече не, царю — отговорил чакалът, — този е бил човек.

Като продължили да вървят, скоро след това те срещнали един млад ловец, в разцвета на силите си, съпроводен от няколко свои кучета.

— Ето го и него, царю — казал чакалът. — Премери си силите с него и ако спечелиш, тогава ти наистина си най-силният на земята.

После чакалът свърнал към едно малко скалисто хълмче, откъдето можел да наблюдава срещата.

Лъвът започнал да ръмжи и закрачил към човека, но когато наближил, кучетата го пресрещнали. Той обаче не им обърнал особено внимание и ги разхвърлял на всички страни с предните си лапи. Те

силно започнали да вият и се втурнали в бързо отстъпление назад към човека.

Тогава човекът изстрелял един заряд, като ударил лъва зад рамото, но дори и на това лъвът не обърнал внимание. След това ловецът извадил стоманения си нож и му нанесъл няколко силни удара. Лъвът се оттеглил, следван от летящите куршуми на ловеца.

— Е, най-силният ли си сега? — бил първият въпрос на чакала, когато лъвът пристигнал при него.

— Не, чакале — отвърнал лъвът, — нека онзи там да носи титлата и го приветствам. Такъв като него не съм виждал никога. Най-напред, той накара около десет свои телохранители да ме нападнат. Те не ме притесниха особено, но когато понечих да го разкъсам на парчета, той плю и изригна огън срещу мене право в лицето ми, който ме изгори малко, но не много зле. И когато аз отново понечих да го поваля на земята, той измъкна от тялото си едно от ребрата си, с което ми нанесе няколко грозни рани, така лоши, че трябваше да напусна играта, и на сбогуване изпрати едни горещи топчета след мене. Не, чакале, дай на него титлата.

Илюстрация: Джон Д. Батен (John D. Batten, 1892)

БРАТЯ ГРИМ

ЛИСИЦАТА И ГЪСКИТЕ

Веднъж лисицата дошла на една ливада, в която имало ято хубави охранени гъски. Тя се засмяла и рекла:

— Идвам тъкмо навреме, така както хубавичко сте се скупчили заедно, ще мога да ви изям една след друга.

Гъските в ужас закряхали, скочили и започнали да надават жални вопли и да молят пощада. Но лисицата не искала и да чуе, а казала:

— Не се надявайте на милост! Вие трябва да умрете.

Най-после една от тях се окопитила и казала:

— Ако ние, бедните гъски, трябва да си идем така млади и зелени, изпълни ни последното желание и ни позволи да си кажем още веднъж молитвата, за да не умрем в грехове, и след това ще се подредим в редица, така че да можеш всеки път да си избираш най-охранената.

— Добре — казала лисицата, — това е разумно и благочестиво искане. Молете се, ще почакам, докато свършите.

Тогава първата започнала една хубава дълга молитва, като повтаряла безкрайно: „Га! Га!“ и тъй като тя не спирала, втората не изчакала, докато дойде нейният ред, а също започнала: „Га! Га!“ Третата и четвъртата я последвали и скоро всички започнали да кряхат заедно.

Когато свършат да се молят, историята ще продължи по-нататък, но в момента те все още се молят, без да спират.

Илюстрация: Артър Ракъм (Arthur Rackham, 1917)

ИСТИНАТА И ЛЪЖАТА

ФИЛИПИНСКА (ВИСАЙСКА) ПРИКАЗКА^[1]

Един ден Истината тръгнала за града да си търси работа. По пътя си настигнала Лъжата, която отивала в града със същата цел. Лъжата поискала разрешение да язди на коня с Истината, и молбата ѝ била изпълнена.

Докато пътували, те се разпитвали една друга каква работа търсят. Истината казала, че има намерение да стане секретарка, за да може винаги да е чиста и бяла. Лъжата заявила, че иска да стане готвачка, защото така винаги ще има много хубави неща за ядене.

Както яздели двете, срещнали човек, който носел един труп към гробищата. Нямащо кой да му помогне и на Истината ѝ станало много жал за човека, скочила от коня си и му помогнала. След като трупа бил погребан, Истината попитала:

— Помоли ли се за успокоение на душата на мъртвия?

— Не — бил отговорът. — Аз не знам как да се моля, а и нямам пари да платя на свещеника за свещи.

Тогава Истината дала на човека всичките пари, които имала, за да поръча молитви за мъртвеца, и се върнала при спътницата си.

Когато дошло време за вечеря, Лъжата много се ядосала, като открила, че Истината е дала всичките си пари, но накрая предложила да отидат до реката и да уловят риба за вечеря. Като пристигнали на реката, те намерили риби, които били останали в един плитък вир близо до брега, и наловили, колкото си искали. Но Истината се съжалила над рибите и хвърлила своята половина обратно в реката. Лъжата недоволно промърморила:

— По-добре да беше ги дала на мен. Ако знаех, че ще ги хвърлиш в реката, нямаше да ти дам нито една.

После те продължили да яздят. Най-накрая влезли в града, явили се пред царя и поискали да ги вземе при него на служба, едната като

секретарка, а другата като готвачка. Царят изпълнил исканията и на двете.

Когато Лъжата видяла, че бившата ѝ спътница седяла на масата с царя и винаги била чиста и облечена в хубави дрехи, а тя самата била мръсна и трябвало да яде в кухнята, много се ядосала и решила да направи нещо, за да погуби тази, която сега така горчиво мразела.

Един ден царят и царицата отишли да плават в открито море. Докато били далече от сушата, царицата изпуснала пръстена си в морето. Когато Лъжата чула за случката, отишла при царя и казала:

— Царю господарю, моята приятелка — секретарката Ви, ми каза, че има магически способности и може да намери пръстена на царицата. Каза, че ако не го намери, е готова да я обесите.

Царят веднага изпратил да повикат Истината и ѝ казал:

— Незабавно намери пръстена на царицата или утре рано сутринта ще заповядам да те обесят.

Истината слязла на брега, но като видяла, че е невъзможно да намери пръстена, заплакала. Приближила се една риба, изплувала на повърхността на водата и попитала:

— Защо плачеш?

— Плача — отговорила Истината, — защото царят ще ме обеси утре рано сутринта, ако не намеря пръстена на царицата, който е паднал в морето.

Рибата отплувала, намерила пръстена и го дала на Истината. После рекла:

— Аз съм една от рибите, които ти намери на брега на реката и хвърли обратно във водата. Тъй като ми помогна, когато бях в беда, много се радвам, че аз мога да ти помогна сега.

Друг път Лъжата отишла при царя и казала:

— Царю господарю, помните ли какво Ви казах онзи ден?

— Да — отговорил царят, — и вярвам, че ми каза истината, тъй като пръстенът беше намерен.

— Е — отвърнала Лъжата, моята приятелка ми каза снощи, че е велика магьосница, и е готова да я обесите пред очите на целия народ, тъй като това няма да ѝ навреди.

Царят пратил да повикат Истината и ѝ казал:

— Знам какво си казала на приятелката си. Утре ще заповядам да те обесят пред очите на целия народ и ще видим дали си такава голяма

магьосница, каквато твърдиш, че си.

През нощта Истината не могла да заспи. Около полунощ, когато била много нещастна, внезапно ѝ се явил един призрак и попитал каква е причината за нейната скръб. Истината му разказала за бедата си и призракът рекъл:

— Не плачи. Утре сутринта аз ще приема твоя образ и ще нося твоите дрехи и нека да обесят мен.

На другата сутрин, точно при изгрев-слънце, призракът облякъл дрехите на Истината и отишъл да го бесят. Какво било удивлението на царя и тези с него, когато, след завръщането си в двореца, видели Истината пред себе си, жива и здрава!

Същата нощ призракът се явил пред Истината и казал:

— Аз съм духът на мъртвеца, за когото ти даде парите си, за да се прочетат молитви за покой на душата му.

След това той изчезнал.

Който помага на другите в беда, и нему ще се помогне, когато е в нужда.

Илюстрация: *Philippine folklore stories*. Boston: Ginn & Co., 1904

[1] Висайските или бисайските езици са подгрупа на австронезийските езици, на които се говори във Филипините. — Б.пр.

↑

ШАМАНЪТ, КОЙТО СЕ ПРЕВРЪЩАЛ В ЛИСИЦА

ЮКАГИРСКА ПРИКАЗКА^[1]

Живял някога един старец, който имал хубава млада дъщеря. Той бил велик шаман и искал да ѝ намери за съпруг най-ценния измежду хората. Затова той се превръщал в полярна лисица и почвал да тича. Когато и да срещнел, оставял се да го хване. И щом човекът го хванел, ръката му залепвала за гърба на лисицата. Тогава лисицата се втурвала напред, влачейки човека със себе си. Когато стигнала до някоя река, лисицата се превръщала в риба. След това се хвърляла във водата, повличайки човека със себе си. И така човекът се удавял.

Друг път той се превръщал в червена лисица и се втурвал да бяга. Когато и да срещнел, позволявал му да го хване. Тогава ръката на човека залепвала за гърба на лисицата. Лисицата се втурвала напред, повличайки човека със себе си, и скоро след това го удавяла в реката.

Трети път се превръщал в сибирска белка и се случвало същото като преди.

Накрая той се превърнал в черна лисица и се втурнал да бяга. Срещнал един млад скитник, който не знаел ни баща, ни майка, вървял, накъдето му видят очите и бил последен бедняк. Лисицата се оставила да я хванат. Тогава ръката на скитника залепнала за гърба ѝ, а лисицата се спуснала напред, влачейки човека със себе си. Лисицата се затичала към реката, превърнала се в риба и се хвърлила във водата, повличайки и човека със себе си. Рибата прекосила реката, стигнала до другия бряг и отново се превърнала в лисица. И, о чудо — младият човек бил все още жив! Лисицата се втурнала нататък и стигнала до едни скали. Скалите били целите покрити с остри ръбове и били десет на брой. Лисицата претичала между всички тях заедно с човека. Човекът се извивал като тънък косъм и бил все още жив. Лисицата се втурнала в една гора, която била гъста и непроходима като есенната трева. Кората

на всяко дърво докосвала кората на друго. Те прекосили тази гъста гора, а момъкът бил все още жив. Лисицата стигнала до морето и се хвърлила във водата. Тя преплувала морето и стигнала до отсрещния бряг, а човекът бил все още жив. Тогава лисицата казала:

— О, ти си изключителен човек! Искам да те оженя за дъщеря си. Ще пусна ръката ти. А ти моля слез от гърба ми.

Човекът казал:

— Не ти ща дъщерята. Предпочитам да взема кожата ти.

Той вдигнал черната лисица високо във въздуха и с все сила я ударил в земята. С лисицата било свършено. Това е всичко.

Илюстрация: „Сибирски шаман“ от Николас Витсен (Nicolaes Witsen, 17th century)

[1] Разказано от Инокентий Карякин, юкагир от тундрата, в западната тундра на Колима, през зимата на 1895 г.

Юкагири — коренно население на североизточен Сибир, Русия. Живеят основно в териториите около река Колима: в горното (юкагири от тайгата) и долното (юкагири от тундрата) поречие на р. Колима, в Република Саха (Якутия). — Б.пр. ↑

„СМЪРТТА“ НА АБУ НОВАС И ЖЕНА МУ ТУНИЗИЙСКА ПРИКАЗКА

Живял някога един човек на име Абу Новас. Той бил голям любимец на султана на страната, чийто дворец се намирал в същия град, където живеел Абу Новас.

Един ден Абу Новас влязъл разплакан в залата на двореца, където седял султанът, и му казал:

— О, могъщи султане, жена ми умря.

— Лоша работа — отвърнал султанът. — Трябва да ти намеря друга жена.

И той наредил на великия си везир да изпрати да повикат султанката.

— Бедният Абу Новас е загубил жена си — казал той, когато тя влязла в залата.

— О, тогава трябва да му намерим друга — отвърнала султанката. — Знам едно момиче, което напълно ще му приляга — и плеснала силно с ръце. При този знак се явила една девойка и застанала пред нея.

— Намерила съм ти съпруг — рекла султанката.

— Кой е той? — попитало момичето.

— Абу Новас, шутът — отвърнала султанката.

— Ще го взема — отвърнала девойката и тъй като Абу Новас не възразил, всичко било уредено. Султанката накарала да ушийт прекрасни дрехи за булката, а султанът дал на младоженеца сватбен костюм, а също и хиляда златни монети и меки килими за къщата.

Абу Новас завел жена си у дома и за известно време те били много щастливи и харчели на воля парите, които султанът им дал, без да се замислят откъде ще намерят други, когато тези се свършат. Но на това дошъл краят и се наложило да продадат хубавите си неща едно по едно, докато най-последно не им останало, освен по едно наметало и едно одеяло да се завиват.

— Изхарчихме богатството си — казал Абу Новас, — какво ще правим сега? Не смея да отида отново при султана, защото той ще заповяда на слугите си да ме отпратят. Но ти трябва да се върнеш при господарката си, да се хвърлиш в краката ѝ и да поплачеш и може би тя ще ни помогне.

— О, по-добре иди ти — рекла жената. — Аз няма да знам какво да кажа.

— Добре тогава, остани си вкъщи, щом искаш — отвърнал Абу Новас, — а аз ще помоля султана да ме приеме и ще му кажа с ридания, че жена ми е умряла и нямам пари за погребението ѝ. Като чуе това, може би ще ни даде нещо.

— Да, това е добър план — каза жената и Абу Новас се отправил към двореца.

Султанът бил в съдебната зала, когато Абу Новас влязъл със сълзи на очи, защото ги бил натъркал с пипер. Те парели ужасно и той едва виждал къде върви, и всички се зачудили какво се е случило с него.

— Абу Новас! Какво се е случило? — извикал султанът.

— О, благородни султане, жена ми умря — изхлипал той.

— Всички ще умрем — отвърнал султанът, но не на такъв отговор се надявал Абу Новас.

— Вярно е, о, султане, но аз нямам ни плащеница, да я увия в нея, ни пари да я погребя — продължил Абу Новас, без ни най-малко да се смути от начина, по който султанът посрещнал новината.

— Добре, дайте му сто жълтици — казал султанът, като се обърнал към великия везир. След като му наброили парите, Абу Новас се поклонил ниско и напуснал залата, все още просълзен, но с радост в душата.

— Получи ли нещо? — извикала жена му, която нетърпеливо го чакала.

— Да, сто жълтици — казал той, като хвърлил торбата, — но това доникъде няма да ни стигне. Сега ти трябва да идеш при султанката, облечена в жалейни дрехи и с власеница, и да ѝ кажеш, че твоят съпруг, Абу Новас, е умрял и ти нямаш пари за погребението му. Като чуе това, тя сигурно ще те попита какво е станало с парите и хубавите дрехи, които тя ни даде за сватбата, а ти ѝ отговори: „Преди да умре той продаде всичко.“

Жената постъпила, както ѝ казал, увила се с власеница и отишла в двореца на султанката и понеже я познавали като една от любимите прислужнички на Субида, въвели я без трудности в покоите.

— Какво има? — попитала султанката, като зърнала опечаления ѝ вид.

— Съпругът ми лежи мъртъв вкъщи, похарчил е всичките ни пари и продал всичко, и нищо не ми остана, че да го погребя — изхлипала жената.

Тогава Субида взела една кесия с двеста жълтици и казала:

— Твоят съпруг дълго и вярно ни е служил. Трябва да се погрижиш да има хубаво погребение.

Жената взела парите, целунала нозете на султанката и радостно забързала към къщи. Те прекарвали щастливи часове в плановете как ще похарчат парите и си мислели колко хитро са постъпили.

— Когато султанът отиде довечера в двореца на Субида — рекъл Абу Новас — тя сигурно ще му каже, че Абу Новас е умрял. „Не Абу Новас, а жена му“ ще отговори той и ще се скарат за това, а през това време ние ще седим тук и ще се забавляваме. Ох, ако знаеха само, колко щяха да се ядосат!

Както и предвидил Абу Новас, вечерта, след като приключил с работата си, султанът отишъл както обикновено да посети султанката.

— Горкият Абу Новас е умрял! — казала Субида, когато той влязъл в стаята.

— Не Абу Новас, а жена му е умряла — отвърнал султанът.

— Не, съвсем не си прав. Тя самата дойде да ми каже преди няколко часа — отвърнала Субида — и понеже той е похарчил всичките им пари, дадох ѝ нещо, за да го погребя.

— Трябва да ти се е присънило — възкликнал султанът. — Скоро подир обяд в залата дойде Абу Новас, от очите му течаха сълзи и когато го попитах за причината, отговори, че жена му е умряла и че са продали всичко, което имали, и не му е останало нищо, с което да купи дори плащеница, а какво остава за погребение.

Те дълго време говорили и никой от тях не слушал другия, докато накрая султанът изпратил да извикат един от стражата и му заповядал веднага да отиде до къщата на Абу Новас и да разбере кой е умрял: мъжът или жената. Но случило се Абу Новас да седи с жена си

зад решетъчния прозорец, който гледал към улицата, и като видял идващия човек, мигом скочил на крака.

— Това е стражата на султана! Изпратили са го да разбере истината. Бързо, хвърли се на леглото и се престори на умряла!

Жената в миг се простряла вцепенена като труп, с разстлан върху нея ленен чаршаф. И тъкмо навреме, защото чаршафът едва бил опънат върху нея, когато вратата се отворила и човекът от стражата влязъл.

— Случило ли се е нещо? — попитал той.

— Горката ми жена умря — отвърнал Абу Новас. — Погледни, положена е там.

Човекът от стражата се приближил до леглото, което било в един ъгъл на стаята, и видял вцепененото тяло, лежащо под чаршафа.

— Всички ще умрем — казал той и се върнал при султана.

— Е, откри ли кой от тях е умрял? — попитал султанът.

— Да, благородни султане, жената — отговорил човекът от стражата.

— Той каза това, само за да ти угоди! — извикала ядосано султанката, после изпратила да доведат нейния дворцов управител и му заповядала веднага да отиде до жилището на Абу Новас и да види кой от двамата е умрял.

— И гледай да кажеш истината — добавила тя — иначе лошо ще си изпатиш.

Когато дворцовият управител наближил къщата, Абу Новас го забелязал.

— Това е дворцовият управител на султанката — изплашено възкликнал той. — Сега е мой ред да умра. Бързо разстели чаршафа върху мен.

И сам той легнал на леглото и затаил дъх, когато влязъл дворцовият управител.

— Защо плачеш? — попитал човекът, като намерил жената обляна в сълзи.

— Съпругът ми умря — отвърнала тя и посочила към леглото. Управителят дръпнал чаршафа и видял Абу Новас да лежи вдървен и неподвижен. После внимателно го покрил отново с чаршафа и се върнал в двореца.

— Е, узна ли този път? — попитал султанът.

— Господарю, мъжът е този, който е умрял.

— Но казвам ти, той беше при мен само преди няколко часа — извикал ядосано султанът. — Трябва да различиш това, преди да заспя! Нека златната ми каляска бъде докарана тук начаса.

Каляската била пред вратата след пет минути и султанът и султанката се качили и двамата в нея. Абу Новас бил спрял да се прави на умрял и наблюдавал улицата, и видял, когато колесницата се задала.

— Бързо, бързо! — извикал той на жена си. — Султанът ей сега ще бъде тук и трябва и двамата да бъдем мъртви, когато дойде.

Този път и двамата легнали, разстлали чаршафа върху себе си и затаили дъх. В този миг влязъл султанът, следван от султанката и дворцовия управител, приближил се до леглото и намерил труповете вцепенени и неподвижни.

— Бих дал хиляда жълтици на този, който ми каже истината за това — извикал той и при тези думи Абу Новас се надигнал и седнал.

— Дай ги на мен тогава — казал той и протегнал ръка. — Няма да намериш никой, който се нуждае повече от тях.

— О, Абу Новас, безочливо куче такова! — възкликнал султанът и избухнал в смях, а султанката се присъединила към него. — Трябваше да се досетя, че това е един от твоите номера!

Ала той изпратил на Абу Новас златото, което бил обещал, и да се надяваме, че то не било пропиляно така бързо, както предишното.

Иллюстрация: Хенри Джъстис Форд (Henry Justice Ford, 1907)

КЪЛВАЧЪТ И ЛЪВЪТ

ДЖАТАКА^[1]

Веднъж, докато лъвът вечерял, в гърлото му заседнала кост. Така го заболяло, че не могъл да си довърши вечерята. Само ходел напред-назад и ревял от болка.

Един кълвач кацнал на клона на едно дърво наблизо и като чул лъва, попитал:

— Какво те мъчи, друже?

Лъвът му казал каква е работата и кълвачът рекъл:

— Аз бих измъкнал костта от гърлото ти, приятелю, но не смея да си сложа главата в устата ти, защото се боя, че после няма да мога да я извадя. Страх ме е, че може да ме изядеш.

— О, кълвачо, не се страхувай — казал лъвът. — Няма да те изям. Спаси живота ми, ако можеш!

— Ще видя какво мога да направя за теб — казал кълвачът. — Отвори си широко устата.

Лъвът сторил както му било казано, но кълвачът си рекъл:

— Кой знае как ще постъпи този лъв? Мисля, че трябва да внимавам.

Затова кълвачът пъкнал едно дръвце между горната и долната челюст на лъва, за да не може да си затвори устата.

После кълвачът скочил в устата на лъва и ударил края на костта с клюна си. Ударил втори път и костта изхвъркнала.

Кълвачът изскокнал от устата на лъва и ударил дръвцето, така че и то паднало. Тогава лъвът могъл да си затвори устата.

Лъвът веднага се почувствал много по-добре, но не изрекъл нито дума на благодарност към кълвача.

По-късно, през същото това лято, един ден кълвачът казал на лъва:

— Бих искал да направя нещо за мен.

— Да направя нещо за теб? — рекъл лъвът. — Искаш да кажеш, да направя още нещо за теб. Аз вече направих твърде много за теб. Не можеш да очакваш от мен да направя нищо повече. Не забравяй, че веднъж беше в устата ми и аз те пуснах. Това е най-много, което можеш да очакваш да направя за теб.

Кълвачът не казал нищо повече, но от този ден гледал да стои подалече от лъва.

Илюстрация: Елсуърт Янг (Ellsworth Young, 1922)

[1] Джатаки (мн.ч. от *джатака*) — древноиндийски притчи за земните превъплъщения на Буда в човешка и животинска форма. — Б.пр. ↑

КОСТЕНУРКАТА И НЕГОВАТА БУЛКА

ИНДИАНСКА ПРИКАЗКА

Имало някога една костенурка, която живеела сред много същества от различни видове в голям стан близо до обширна река, водеща началото си от самите снегове и течаща право на юг, докато достигне до едно море, където водата била винаги топла.

В стана имало много други костенурки и Костенурката бил мил и любезен към всички тях, но много-много не ги обичал и се чувствал по-скоро самотен.

Най-сетне той си построил колиба, напълнил я с кожи за сядане и я направил така удобна, както която и да е колиба на километри наоколо, и когато била съвсем готова, се поогледал сред младите жени да види коя от тях да поиска за съпруга. Отнело му известно време, докато вземе решение, защото никоя костенурка не обича да бърза, но най-сетне намерил едно момиче, което изглеждало по-хубаво и по-трудолюбиво от останалите, и един ден влязъл в дома ѝ и казал:

— Ще се омъжиш ли за мен?

Младата жена била толкова изненадана от този въпрос, че изпуснала мънистения чехъл, който правела, и се взряла в Костенурката. Приискало ѝ се да се засмее — идеята била толкова абсурдна, но тя била любезна и учтива, затова си придала възможно най-сериозен вид и отговорила:

— Но как ще изхранваш семейство? Та ти, когато станът се премества, дори няма да можеш да се движиш наравно с останалите!

— Мога да се движа наравно с най-добрите от тях — отговорил Костенурката, като тръснал глава. Но макар че бил много обиден, той не позволил на момичето да види това и започнал да я моли, и я молил толкова настойчиво да се ожени за него, че най-сетне тя много неохотно се съгласила.

— Все пак ще трябва да изчакаш до пролетта — казала тя. — Трябва да направя много чехли и рокли за себе си, тъй като няма да имам много време след това.

Това не се харесало на Костенурката, но той знаел, че няма смисъл да спори, и само отвърнал:

— Аз ще отида на война и ще взема пленници, ще отсъствам няколко месеца. И когато се върна, очаквам, че ще си готова да се омъжиш за мен.

Той се върнал в колибата си и веднага се заел с приготовленията си. Първото нещо, което направил, било да събере всичките си роднини и да ги попита дали биха дошли с него да воюват срещу хората от съседното село. Костенурките, на които им било омръзнало да не правят нищо, веднага се съгласили, и на следващия ден цялото племе излязло от стана. Момичето стояло пред вратата на колибата си, докато минавали, и гръмко се изсмяло — те се движели толкова бавно. Нейният обожател, който марширувал начело, много се разсърдил и извикал:

— След четири дни ще плачеш, вместо да се смееш, защото между теб и мен ще има стотици километри.

— След четири дни — отвърнало момичето, което обещало да го вземе, само за да се отърве от него, — след четири дни едва ли ще сте се скрили от погледа ми.

— О, не исках да кажа четири дни, а четири години — отвърнал бързо Костенурката. — Каквото и да се случи, дотогава ще се върна.

Армията продължила да марширува, докато един ден, когато им се струвало, че вече са обходили половината от земята, макар че били едва на четири мили^[1] от стана, те се намерили пред голямо дърво, препречило пътя им. Те го погледнали разтревожени, а най-възрастните сред тях се събрали на съвет, за да помислят какво да правят.

— Не можем ли да минем през върха? — попитал единият.

— Как, та това ще ни отнеме години — възкликнал друг. — Погледнете само тези високи зелени клони, разпрострели се във всички посоки. Щом веднъж се заплетем в тях, никога няма да излезем отново!

— Добре, тогава да обиколим отдолу — казал трети.

— Как да направим това, когато корените са издълбали дълбока дупка, а над нея има висок насип? — отвърнал четвърти. — Не, единственият начин, за който мога да се сетя, е да прогорим голяма дупка в дънера.

И те се опитали, но дънерът бил много дебел и не можел да прогори.

— Няма смисъл, трябва да се откажем — най-накрая се съгласили всички. — В края на краищата не е нужно никой да знае за това! Толкова дълго ни нямаше, че може да сме преживели какви ли не приключения.

И така, цялата компания потеглила обратно към къщи.

Отнело им повече време да се върнат, отколкото им трябвало да отидат, защото били уморени и с подбити крака от пътуването. Когато наближили стана, събрали кураж и запели бойна песен. При този шум обитателите се стълпили, за да видят каква плячка са завоювали костенурките, но когато се приближили, всяка костенурка сграбчила по едно за китката, възкликвайки:

— Ти си наша плячка, вие сте ни пленници!

— Сега, като те хванах, ще те задържа — казал водачът, който се случило да хване своята годеница.

Разбира се, всички много се ядосали от тези действия, а най-много от всички момичето, и тайно в душата си тя решила да си отмъсти. Но в момента костенурките били твърде силни, затова пленниците трябвало да си сложат най-елегантните чехли и най-пъстрите дрехи и да танцуват военни танци, докато костенурките пеели. Те танцували толкова дълго, че изглеждало сякаш никога няма да спрат, докато изведнъж костенурката, която водела пеенето, започнала гръмко да припява:

— *Всеки, който дойде тук, ще умре, ще умре!*

От това всички танцьори толкова се ужасили, че разкъсали обръча на похитителите си и побягнали тичешком назад към селото, а костенурките ги следвали едва-едва. По пътя главатарят на костенурките срещнал един човек, който му казал:

— Тази жена, която трябваше да бъде твоя съпруга, се омъжи за друг мъж!

— Така ли? — казал Костенурката. — Тогава ще трябва да се срещна с него.

Но щом селянинът се скрил от погледа, Костенурката се спрял, снел един вързоп от гърба си, пълен с ресни и орнаменти, и ги окачил по себе си, така че да тракат, докато върви. Когато бил съвсем близо до колибата, където живеела жената, той извикал:

— Дойдох да поискам жената, която обеща да ми бъде съпруга.

— О, тук е Костенурката — бързо прошепнал съпругът, — какво ще правим сега?

— Остави на мен това. Аз ще се справя с него — отговорила жената. В този момент влязъл Костенурката и я сграбчил за китката.

— Тръгвай с мен — казал строго той.

— Ти наруши обещанието си — отговорила тя. — Каза, че скоро ще се върнеш, а мина повече от година, откакто замина! Как можех да знам, че си жив?

При думите ѝ съпругът придобил смелост и бързо рекъл:

— Да, ти обеща, че ще отидеш на война и ще доведеш пленници, а не го направи.

— Аз наистина отидох и взех много пленници — отвърнал ядно Костенурката, като изтеглил ножа си. — Слушай, ако тя няма да бъде моя жена, няма да бъде и *твоя*. Ще я разсека на две и ще ти дам едната половина, а аз ще взема другата половина.

— Но аз нямам полза от половин жена — отговорил мъжът. — Като я искаш толкова много, по-добре я вземи.

И Костенурката, последван от роднините си, я отвел в собствената си колиба.

Жената видяла, че няма да спечели нищо, ако се муси, затова се престорила, че се радва, задето се е отървала от съпруга си, но през цялото време се мъчела да измисли план как да се освободи от Костенурката. Накрая си спомнила, че една от нейните приятелки имала голям железен котел, и когато Костенурката отишъл в стаята си да си прибере пискюлите, тя изтичала до съседката си и го донесла. После го напълнила с вода и го окачила над огъня да заври. Водата тъкмо започнала да бълбука и съска, когато влязъл Костенурката.

— Какво правиш там? — попитал той, защото винаги се страхувал от неща, които не разбираше.

— Просто затоплям малко вода — отговорила тя. — Можеш ли да плуваш?

— Да, разбира се, че мога. Що за въпрос! Но какво значение има това за теб? — казал Костенурката, по-подозрителен от всякога.

— О, само си помислих, че след дългото си пътешествие ще искаш да се измиеш. Пътищата са толкова кални след зимните дъждове. Бих могла да изтъркам черупката ти, докато стане отново ярка и блестяща.

— Е, аз съм доста изкалян. Когато някой воюва, знаеш, той не може да спре, за да избира пътя си. Със сигурност ще се почувствам по-добре, ако гърбът ми е измит.

Жената не го чакала да промени решението си. Тя го хванала за черупката и го хвърлила право в котела, където той потънал на дъното и веднага умрял.

Другите костенурки, които стояли пред вратата, видели как техният водач изчезнал и се почувствали длъжни като войници да го последват. И като наскочили в гърнето, те също измрели. Само една млада костенурка, която се уплашила, че не вижда никой от приятелите си да излиза отново, избягала толкова бързо, колкото можела, до един храсталак и оттам стигнала реката. Единствената ѝ мисъл била да се отдалечи колкото се може повече от онази ужасна колиба. Затова се оставила реката да я отнесе там, където отива, и накрая, един ден, се озовала в топлото море, където, ако не е умряла, може все още да я срещнете.

Илюстрация: Хенри Джъстис Форд (Henry Justice Ford, 1904)

[1] Мили — една сухопътна миля е равна на 1609 км. — Б.пр. ↑

ЯЖТЕ, ДРЕХИ МОИ! ИТАЛИАНСКА ПРИКАЗКА

Тъй като Джуфа бил глуповат, никой не се отнасял любезно към него, например да го покани у дома си или да му даде нещо за ядене. Веднъж Джуфа отишъл в една селска къща за нещо и стопаните, като го видели толкова окъсан и беден, едва не насъскали кучетата по него и го принудили да си тръгне бързешком. Когато майка му чула това, тя му набавила хубаво палто, чифт панталони и кадифена жилетка. Джуфа, облечен като надзирател, отишъл в същата селска къща и да видите сега колко изключително вежливи били те! Поканили го да обядва с тях. На масата всички били много внимателни към него. Джуфа хем гледал да напълни стомаха си, хем пускал в джобовете, палтото и шапката каквото било останало, като казвал:

— Яжте, дрехи мои, защото вие сте поканени!

Илюстрация: Карло Кьостри (Carlo Chiostri, 1902)

ЕЗИКЪТ НА ЖИВОТНИТЕ БЪЛГАРСКА ПРИКАЗКА

Един човек имал овчар, който му служил вярно и честно много години. Веднъж, когато овчарят вървял подир стадото, чул някакво съскане на хълма и като не знаел какво е, отишъл да види. Когато стигнал до мястото, там имало голям пожар, а в центъра му пиццало едно змийче. Като видял това, той изчакал да види как ще постъпи змийчето, тъй като всичко наоколо му горяло и огънят почти се бил приближил до него. Змийчето, като го видяло, изпискало:

— Драги овчарко, направи едно добро, измъкни ме от този пожар.

Овчарят се смилил от думите му и протегнал кривака си, а то изпълзяло по него. Щом изпълзяло, змийчето се увило около шията му. Като видял това, овчарят се изплашил и казал:

— Ти наистина си подла твар! Така ли ми се отблагодаряваш за това, че те спасих? Както казва поговорката: „Направи добро, че да намериш зло.“

Змийчето му отговорило:

— Не се плаши, няма да ти сторя зло. Само ме отнеси при баща ми, царя на змиите.

Овчарят се извинил и казал:

— Не мога да те занеса при баща ти, защото няма на кого да оставя да пази овците ми.

Змийчето му казало:

— Не бой се за овците си, нищо няма да им се случи. Ти само ме отнеси при баща ми и върви бързо.

Като нямал друг избор, той потеглил със змийчето по хълма. Когато стигнал до една врата, образувана само от преплетени змии, и се приближил до нея, змийчето, което било увито около врата му, изсъскало и змиите, сплетени във форма на врата, веднага се разптели и им направили път да влязат. На влизане в двореца, змийчето извикало на овчаря:

— Спри да ти кажа нещо! Когато отидеш в двореца на баща ми, той ще предложи да ти даде каквото поискаш — злато и сребро, но ти не приемай нищо, само го помоли да ти даде дарбата да разбираш езика на всички животни. Той няма да склони веднага, но накрая ще изпълни желанието ти.

Овчарят влязъл с него в бащиния му палат и баща му, като го видял, се просълзил и го попитал:

— О, сине мой, къде беше досега?

То отговорило и му разказало всичко подред: какво се било случило, как се случило и как овчарят го спасил. Тогава царят на змиите се обърнал към овчаря и му рекъл:

— Ела, синко, какво искаш да ти дам в отплата за спасението на детето ми?

Овчарят му отговорил:

— Нищо друго не искам, само ми дай дарбата да разбирам езика на всички животни.

Царят на змиите му казал:

— Това не е подходящ дар за тебе, синко, защото ако ти дам такава нещо, ти ще се издадеш пред някого като се похвалиш и тогава веднага ще умреш. Поискай нещо друго.

Овчарят му отвърнал:

— Искам това и нищо друго. Ако ми го дадеш, дай го, ако не, сбогом!

Той се обърнал да си върви, но царят на змиите извикал:

— Стой! Върни се! Щом искаш това, ела, ще ти го дам. Отвори си устата.

Овчарят отворил устата си и царят на змиите плюл в нея и му казал да плюе също в неговата уста. И по този начин те си плюли три пъти един на друг в устата. Когато това било направено, царят на змиите рекъл на овчаря:

— Сега ти имаш дарбата за езика, както желаше. Върви и на добър час! Но не ти е позволено да казваш на никого, защото ако кажеш на някого, ще умреш. Казвам ти истината.

След това овчарят си тръгнал. Като минавал по хълма, той разбирал разговора на птиците и въобще на всички живи същества. Когато стигнал при овцете си, видял, че всички са налице, и седнал да си почине. Но едва бил полегнал и долетели два гарвана, кацнали на

едно дърво недалече от него и започнали да разговарят на техния си език:

— Ако този овчар знаеше, че точно там, където се намира това черно агне, има едно скривалище под земята, пълно със сребро и злато, той ще вземе съкровището.

Когато овчарят чул това, отишъл при господаря си и му казал, а той докарал една каруца и те разбили вратата на скривалището и извадили съкровището. Господарят му бил честен човек и му рекъл:

— Е, синко, всичко това е твое, Господ ти го е дал. Върви, купи си къща, ожени се и живеј заможно.

Овчарят взел имането, отишъл си, купил къща, оженил се и заживял много охолно. Този овчар не след дълго станал толкова богат и преуспяващ, че нямало по-богат от него в селото му и в съседните села. Той имал овчари, говедари, свинари, коняри и от всичко предостатъчно.

Веднъж този овчар заръчал на жена си в навечерието на Нова година да осигури вино, ракия и всичко необходимо, за да отидат на другата сутрин при стадата и да занесат гощавка на пастирите, та и те също да прекарат добре. Жената го послушала и сторила каквото ѝ заръчал мъжът ѝ.

На другия ден те станали, приготвили се и тръгнали. Когато пристигнали при стадата, стопанинът казал на пастирите си:

— Момчета, елате всички, сядайте и яжте и пийте до насита, тази нощ аз ще пазя добитъка.

Така и сторили: събрали се всички, а той отишъл да спи при добитъка. През нощта по някое време вълците започнали да вият и да говорят на своя език, а кучетата да лаят и да говорят на техния. Вълците казали:

— Може ли да си хванем някое младо добиче?

Кучетата отговорили на своя език:

— Влизайте, че ние също да можем да се наядем до насита с месо.

Но сред кучетата имало едно старо куче, на което били останали само два зъба. Това куче проговорило и отвърнало на вълците:

— Давам дума, че докато имам тези два зъба, вие няма да припарите наблизо да вредите на господаря ми.

На сутринта, когато се зазорило, стопанинът извикал пастирите и им казал да убият всички кучета, освен това старо куче. Те започнали да го умоляват:

— Недей, господарю! Защо? Грехота е.

Но той им казал:

— Направете както ви заповядах.

После той и жена му възседнали конете си и заминали. Жена му издела кобила, а той кон. Както пътували, конят на стопанина изпреварил кобилата на жена му и я заговорил на техния език:

— Върви по-бързо, защо изоставаш?

Отговорът на кобилата, за да се оправдае, че изостава, бил толкова забавен, че мъжът се засмял на висок глас, обърнал глава и погледнал назад с усмивка. Жената го видяла, че се смее и шибнала кобилата да побърза, а като го настигнала, го попитала защо се е засмял. Той ѝ казал:

— Е, и какво като съм се засмял? Сетих се нещо.

Този отговор не я удовлетворил и тя започнала да настоява да ѝ каже защо се е засмял. Той ѝ казал едно-друго, за да се отърве, но колкото повече се опитвал да се измъкне, толкова повече тя го притискала. Накрая той рекъл, че ако ѝ каже, веднага ще умре. Но тя не се разтревожила, че мъжът ѝ може да умре, а продължила да го измъчва:

— Щещ, не щещ, трябва да ми кажеш!

Когато се прибрали у дома, те слезли от конете си и веднага след това мъжът наредил да изкопаят гроб за него. Изкопали го и той легнал вътре и казал на жена си:

— Нали настояваше да ти кажа защо се засмях? Ела сега да ти кажа, но веднага ще умра.

След като изрекъл това, той хвърлил още един поглед около себе си и забелязал, че старото куче било дошло от стадата. Като видял това, той казал на жена си да му даде парче хляб. Тя му дала, но кучето дори не го погледнало, а ронело сълзи и плачело. А петелът, като видял хляба, дотичал и го закълвал. Кучето рекло ядосано:

— Като че ли *ти* ще умреш от глад! Не виждаш ли, че господарят ни ще умре?

— Като е такъв глупак, нека да умре! Кой му е крив? Аз имам сто жени. Когато намеря зърно просо, викам ги всички при себе си и

накрая го изяждам сам. Ако някоя от тях ми се разсърди за това, аз я клъввам един-два пъти и тя свежда опашка, а този човек не може да се справи с една жена.

Когато мъжът чул думите на петела, той мигом изскочил от гроба, взел една пръчка, че като погнал жена си... накрая тя се успокоила напълно и никога повече не ѝ дошло на ум да го пита защо се е засмял.

Илюстрация: Хенри Джъстис Форд (Henry Justice Ford, 1903)

ЕЗОП

ЛЪВЪТ, ВЛЮБЕН В ДЪЩЕРЯТА НА СЕЛЯНИНА

Един лъв се влюбил в дъщерята на един селянин и я поискал за жена.

Селянинът не можел да се реши да даде дъщеря си на такъв свиреп звяр, нито да му откаже, защото го било страх от него.

Тогава намислил следното: тъй като лъвът не преставал да настоява, казал му, че го смята достоен за съпруг на дъщеря му, но ще трябва да изпълни следното условие: да си извади зъбите и да си отреже ноктите, защото плашели дъщеря му.

Лъвът се съгласил на тези жертви, защото наистина я обичал.

След като изпълнил условието, лъвът вече не бил опасен и когато отново се появил, селянинът, изпълнен с презрение, безмилостно го прогонил с тоягата си.

Никога не се доверявайте толкова, че да се откажете от собствената си защита, защото тогава лесно ще бъдете победени от тези, които преди това са се съобразявали с вас.

Илюстрация: Х. Уиър, Дж. Тениъл, Ъ. Гриест (Harrison Weir, John Tenniel, Ernest Griest, 1884)

ГЛУПАВИЯТ МЪЖ И УМНАТА ЖЕНА

КАШМИРСКА ПРИКАЗКА

Един търговец, преди да умре, повикал до леглото си своя любим единствен син и му казал:

— Скъпи синко, скоро ще те напусна завинаги. Ти ще останеш съвсем сам в света. Искам от теб да помниш петте съвета, които ще ти дам. Не ходи по слънце от къщата си до магазина. Нека пилафът^[1] бъде всекидневната ти храна. Всяка седмица си вземай нова съпруга. Като ти се допие вино, иди и пий от бъчвата. Ако ти се играе хазарт, играй с опитни играчи.

Като казал това, търговецът въздъхнал и умрял.

Обаче синът, макар добър и послушен във всичко, бил също така и много глупав. Той ни най-малко не разбрал истинския смисъл на бащините си думи. Смятал, че думите му трябва да се разбират буквално, и затова веднага се заел да издигне покрит път от дома си до местоработата. Това му струвало голяма сума пари и изглеждало напълно излишно и нелепо. Някои от приятелите му го мислели за луд, други — за горделив. Но той не обръщал внимание на техните подмятания и охлажняване, а довършил строежа и всеки ден вървял под него на сянка насам-натам от къщата си до дюкяна.

Също така наредил на готвача да приготвя пилаф за него всеки ден и не ядял нищо друго, тъй както му заръчал баща му.

Ала въпросът с вземането на нова съпруга всяка седмица много го затруднил. Някои от жените поради грозота или лош характер, или немарливост, или невярност и други лошотии, заслужавали да бъдат върнати. Но имало и други, които били красиви и добри, мили и обичливи, чисти и спретнати, и от тях на младия търговец му било изключително трудно да се отърве. Той трябвало да предизвика у тях гняв или безразличие, преди да намери някакво оправдание да ги изпрати обратно. Много нещастни жени били озлочествени от него така.

Най-сетне една извънредно умна жена чула за съвета на покойния търговец и след като го разтълкувала правилно, решила да опита да си уреди женитба с младия търговец. Тъй като била не само умна, но и хубава, скоро успяла. Младият търговец не можел да намери никакъв недостатък у нея или в работата ѝ, въпреки че постоянно търсел да открие нещо нередно. Тя вършела всичко точно според желанията му и била изключително внимателна в речта си, в облеклото, обноските и работата си. Така изминали шест дни. На седмия и последен ден от седмицата — неговата последна възможност, — младият търговец ѝ наредил да приготви рибен пилаф за вечерята му, като възнамерявал да покаже недоволство и да се престори, че е искал различен вид риба от приготвената. Жена му обещала, че пилафът му ще бъде готов, когато той се върне.

Скоро след като заминал, тя отишла на пазара и купила два-три вида риба. Като дошло времето, приготвила ги по няколко различни начина: някои с подправки, а други без подправки, някои със захар, някои със сол и така нататък. Когато младият търговец се върнал, вечерята го чакала.

— Готова ли е вечерята? — креснал той.

— Да — отвърнала жена му и веднага сложила пред него едно блюдо с димящ сладък пилаф.

— Уф! — извикал гневно той. — Искам солен пилаф!

— Добре — отвърнала тя — предположих, че ще поискаш, и затова приготвих и такъв. Ето — и тя поставила пред него голям съд с димящ солен пилаф.

— Да, да — казал той, все още видимо ядосан, — но не с този вид риба. Цялата е в кости.

— Добре — отговорила тя, — тогава вземи от този вид.

— Но аз не искам този вид — изкрещял той и сякаш му се искало да изсипе съдържанието на съда върху главата ѝ. — По-скоро бих ял изпражнения, отколкото това.

— Тогава вземи си — отвърнала тя, — заповядай.

Докато казвала това, тя ритнала встрани една малка кошница и разкрила пред смаяния му взор изпражненията на някакво животно, което се разхождало наоколо, докато тя приготвяла вечерята, и тъй като нямала време да ги махне, била хвърлила кошницата върху тях, за да не би мъжът ѝ да ги забележи и да се огорчи.

Сега вече младият търговец бил напълно победен и не казал нищо повече. След като хапнал малко от две-три ястия, той си легнал. През нощта жена му го накарала да обещае, че на другия ден ще посетят бащиния ѝ дом и ще прекарат деня там.

На сутринта младият търговец и жена му отишли заедно до дома на баща ѝ. Когато пристигнали, жената разказала на родителите си всичко, което ѝ се било случило, казала им всичките си тайни и ги помолила да не готвят нищо специално по случай тяхното посещение, а да приготвят само малко фухур^[2] и да ѝ го дадат, когато го поиска. Те казали, че ще сторят това.

Като постояли там няколко часа, тя завела мъжа си в една малка стая и го помолила да изчака там за вечерята, която скоро щяла да бъде готова. Младият търговец чакал дълго време, докато накрая толкова огладнял, че отишъл да извика жена си и я помолил да му да донесе нещо за ядене.

— Да — казала тя, — след няколко минути. Очакваме други гости, които отдавна трябваше да бъдат тук. Веднага след като те пристигнат, храната ще бъде сервирана.

— Но аз съм много гладен и не мога да чакам — казал младият търговец. — Дай ми нещо за ядене веднага. Не искам да се храня с тези хора, нека да ме извинят родителите ти.

— Добре — отвърнала тя. — Но няма нищо, освен фухур. Ако искаш да ядеш това, ще отида да ти донеса.

— Хубаво — казал той. — Донеси го.

Тя отишла и донесла малко фухур и той ял с удоволствие от него. Като изял една пълна чиния, казал:

— Сега вкусът на тоя фухур ми харесва повече от пилафа.

Тя решила, че моментът е подходящ, и казала:

— Ами защо тогава винаги ядеш пилаф у дома си?

— Защото баща ми заръча така точно преди да умре — отвърнал той.

— Глупости — казала тя. — Ти си разбрал погрешно смисъла на думите му.

— Не, не съм — казал той. — Той ми заръча още няколко други неща.

И той ѝ казал всичко, което заръчал баща му.

— И таз добра! — възкликнала тя. — Значи по тази причина си построил покрития път от къщата до дюкяна, ядеш пилаф всеки ден и си вземаш нова съпруга всяка седмица! Наистина ли си толкова глупав да допуснеш дори и за миг, че твоят мъдър и добър баща е искал да го разбереш така? Та нали такъв начин на живот много скоро ще те опропасти, освен че ще направи живота ти нещастен, и ще опозори името ти в страната! Слушай! Когато баща ти те е посъветвал да ходиш до дюкяна си и обратно по сянка, е искал да каже, че трябва да се грижиш за търговията си, като ставаш рано и си лягаш късно, ако искаш да успееш. Като ти е казал да ядеш пилаф всеки ден, е искал да каже, че трябва да се храниш умерено, и да ядеш само колкото да задоволиш глада си. Когато е казал: „Всяка седмица си вземай нова съпруга“ той е искал да каже, че не бива да прекарваш твърде много време с жена си. Когато жена ти не е при тебе, тя ще ти липсва. Ако виждаш жена си само веднъж в седмицата, ще цениш повече нейната компания.

— Уви! — извикал той. — А какво правех аз? Колко глупаво съм постъпвал! О, скъпи татко, как грешно съм те разбрал! Мила ми жено, ти говориш мъдро. Отсега нататък ще се стремя да изкупя глупостта си. Но ти не ми обясни останалата част от думите на баща ми, за да знам какво друго да правя.

— Ще ти кажа — отвърнала тя. — Но нека първо да отидем да се сбогуваме с родителите ми. Ще ти обясня смисъла на останалата част от думите на баща ти на път за вкъщи.

Като вървели по обратния път, тя свърнала към един игрален дом и посочила на мъжа си мизерията и низостта, изобразени по лицата на почти всеки един от събраните там.

— Виж — рекла тя — ужасното им състояние и нека то да ти служи за урок. Баща ти очевидно е искал да видиш такава гледка, за да избягваш пътя, който води до това състояние.

После го завела до голяма винопродавница, която се намирала близо до дома им, посочила огромните бъчви с вино и му казала да се изкачи на една от тях и да пие колкото му душа иска. Той се изкачил по стълбата и погледнал в бъчвата, но вонята била толкова силна, че не поискал да остане там нито миг повече, камо ли да пие.

— Не ми се пие никакво вино днес — казал той, когато слязъл от стълбата.

— Точно до това заключение баща ти е искал да стигнеш — рекла тя. — Затова ти е казал да отидеш да пиеш вино от бѣчвата всеки път, когато ти се прииска да пиеш.

— Разбрах, разбрах — отговорил той. — Хайде да си вървим у дома.

Илюстрация: Индийски художник, 1892

[1] Пилаф — оризово (или пшенично) ястие с добавяне на подправки, зеленчуци или месо, приготвено така, че варените зърна да не се слепват. — Б.пр. ↑

[2] Фухур — прегорял ориз или хляб. ↑

ГЛАВАТА

ФИЛИПИНСКА (ВИСАЙСКА) ПРИКАЗКА^[1]

Живеели някога мъж и жена, които нямали деца. Те много искали да имат син, затова се молели на своя Бог, Дива, да им даде син, та дори и това да е само една глава.

Дива ги съжалил и им дал една глава за син. Глава, както го нарекли, израснал и постепенно баща му и майка му престанали да мислят за нещастиято му и много го обичали.

Един ден Глава видял дъщерята на вожда да минава покрай къщата и се влюбил в нея.

— Майко — казал той, — аз съм влюбен в дъщерята на вожда и искам да се ожения за нея. Иди сега, моля те, при вожда и го помоли да ми даде дъщеря си за жена.

— Скъпи Глава — отговорила майка му, — няма полза да ходя, дъщерята на вожда със сигурност няма да иска да се омъжи само за глава.

Но Глава настоявал, така че, за да го успокои, майка му отишла при вожда и разкрила желанието на сина си. Разбира се, тя получила отказ и се върнала у дома и казала на Глава за резултата от посещението си.

Глава слязъл в градината и започнал да потъва в земята.

— Глава, ела — казала майка му, — хайде да ядем.

— Хлът! Хлът! Хлът! — плачел Глава.

— Глава, ела да ядем! — повторила майка му.

— Хлът! Хлът! Хлът! — бил отговорът на Глава и той продължил да потъва, докато вече не можел да се види. Майка му напразно се опитвала да го извади.

След известно време точно там, където бил потънал Глава, изникнало дърво и за кратко време дало големи, кръгли плодове, почти колкото главата на дете. Така произлязло портокаловото дърво.

Илюстрация: *Philippine folklore stories*. Boston: Ginn & Co., 1904

[1] Висайските или бисайските езици са подгрупа на австронезийските езици, на които се говори във Филипините. — Б.пр.

↑

ХАНС КРИСТИАН АНДЕРСЕН

НОВИТЕ ДРЕХИ НА ЦАРЯ

Преди много, много години живееше един цар, който мислеше толкова много за нови дрехи, че харчеше всичките си пари за тях. Единствената му амбиция беше да бъде винаги добре облечен. Той не се интересуваше от войниците си, а театърът не го забавляваше. Всъщност, единственото нещо, за което мислеше, беше да излиза с каретата и да показва новите си дрехи. Той имаше дреха за всеки час от деня и както за други царе казваха: „Той е в кабинета си“, така за него казваха: „Царят е в будоара си“.

Големият град, където беше седалището му, бе много оживен, всеки ден там пристигаха много чужденци от всички части на земното кълбо. Един ден двама измамници дойдоха в този град. Те накараха хората да мислят, че са тъкачи, и заявиха, че могат да изтъкат най-хубавия плат, който човек може да си представи. Техните цветове и шарки, казаха те, са не само изключително красиви, но дрехите, изработени от техния плат, притежават чудно свойство: те са невидими за всеки човек, който не е подходящ за своята длъжност или е непростимо глупав.

„Това трябва да е прекрасен плат — помисли си царят. — Ако облека дрехи, направени от този плат, ще мога да разбера кои хора в моето царство не са подходящи за длъжностите, които заемат, и ще мога да различавам умните от глупавите. Трябва да заръчам да ми изтъкат от този плат, без да се бавя.“

И той даде предварително голяма сума пари на измамниците, за да могат те да се заловят за работа, без да губят време. Те поставиха два стана и се престориха, че усилено работят, но не правеха нищо на станове. Поискаха от най-хубавата коприна и най-скъпия брокат, прибраха си всичко, което получиха, и се трудеха на празните станове до късно през нощта.

„Много ми се иска да знам как върви работата с плата“ — помисли си царят. Но той се почувства доста неспокоен, когато си

спомни, че този, който не е подходящ за длъжността си, не може да го види. Лично за себе си смяташе, че няма защо да се страхува, но все пак си помисли, че е благоразумно първо да изпрати някой друг да види как стоят нещата. Всички в града знаеха какво забележително свойство има този плат и всички бяха нетърпеливи да разберат колко некадърни или глупави са съседите им.

„Ще изпратя моя честен стар министър при тъкачите — помисли си царят. — Той може да прецени най-добре как изглежда платът, защото е интелигентен и никой не разбира службата си по-добре от него.“

Старият министър влезе в стаята, където измамниците седяха пред празните станове.

„Господ да ни пази! — помисли си той и отвори широко очи — Не мога да видя нищо“ — но не го каза. Двамата измамници го помолиха да се приближи и го попитаха не се ли възхищава на изящния десен и красивите цветове, като сочеха празните станове. Бедният стар министър се напрягаше колкото може, но не виждаше нищо, защото нямаше какво да се види.

„О, Господи — мислеше си той, — нима съм толкова глупав? Никога не бих предположил това и никой не трябва да го знае! Възможно ли е да не съм подходящ за длъжността си? Не, не, не бива да казвам, че не можах да видя плата.“

— Е, нямаш ли какво да кажеш? — попита един от измамниците, като се преструваше, че припряно тъче.

— О, много е хубав, изключително красив — отвърна старият министър, поглеждайки през очилата си. — Какъв красив десен, какви превъзходни цветове! Ще кажа на царя, че платът много ми харесва.

— Радваме се да чуем това — казаха двамата тъкачи и му описаха цветовете и обясниха чудния десен. Старият министър слушаше внимателно, за да може да разкаже на царя какво са казали, и така и направи.

Тогава измамниците поискаха още пари, коприна и брокат, които им бяха необходими за тъкане. Прибраха си всичко това и нито нишка не се появи на стана, но те продължаваха, както досега, да се трудят на празните станове.

Скоро след това царят изпрати друг честен царедворец при тъкачите да види как се справят и дали платът скоро ще бъде

завършен. И той също като стария министър гледаше, гледаше, но не видя нищо, тъй като нямаше какво да се види.

— Не е ли това прекрасен плат? — попитаха двамата измамници, като показваха и обясняваха великолепия десен, който не съществуваше.

„Не съм глупав — каза си човекът. — Следователно причината е моята длъжност, за която не съм достоен. Това е много странно, но не трябва да позволя никой да разбере“ — и той похвали плата, който не виждаше, и изрази възторга си от прекрасните цветове и изящния десен.

— Това е самата прелест — каза той на царя.

Всички в града говореха за страхотния плат. Накрая сам царят поиска да го види, докато е все още на стана. С голяма група придворни, включително и двамата, които вече бяха там, той отиде при ловките измамници, които сега работеха по-усърдно от всякога, но без да използват прежда.

— Не е ли великолепно? — казаха двамата стари държавници, които бяха там преди. — Ваше величество сигурно е възхитен от цветовете и десена.

И те сочеха празните станове, защото мислеха, че другите могат да видят плата.

„Какво е това? — помисли си царят. — Не виждам абсолютно нищо. Това е ужасно! Нима съм глупав? Не съм ли способен да бъда цар? Всъщност това би било най-ужасното от всичко, което може да ми се случи.“

— Наистина — каза той, обръщайки се към тъкачите, — платът ви получава нашето най-благосклонно одобрение.

И като кимна доволно, погледна към празния стан, защото не искаше да каже, че нищо не вижда. Всичките му придворни, които бяха с него, гледаха, гледаха и макар че не виждаха нищо повече от другите, казаха като императора:

— Прекрасен е.

И всички го съветваха да носи новите великолепни дрехи на голямото тържествено шествие, което скоро щеше да се състои.

— Великолепно, чудесно, превъзходно — чуваше се отвсякъде, всички изглеждаха доволни, а царят провъзгласи двамата измамници за придворни тъкачи.

Цялата нощ преди деня, в който трябваше да се състои тържественото шествие, измамниците се преструваха, че работят, и изгориха повече от шестнайсет свещи. Хората трябваше да видят, че те са много заети да довършат новите дрехи на царя. Те се преструваха, че свалят плата от тъкачния стан и щракаха из въздуха с големи ножици, шиеха с игли без конец и накрая казаха:

— Новите дрехи на царя са вече готови.

Царят и всичките му благородници дойдоха в залата. Измамниците вдигнаха ръцете си, сякаш държат нещо в тях, и казаха:

— Това са панталоните! Това е жакетът! Ето мантията! — и т.н. — Всички те са толкова леки, колкото паяжина, и човек се чувства така, сякаш няма нищо на тялото си, ала точно това им е хубавото.

— Наистина! — казаха всички придворни, но те не виждаха нищо, защото нямаше какво да се види.

— Ще благоволи ли Ваше Величество сега любезно да се съблече — казаха измамниците, — за да помогнем на Ваше Величество да облече новите дрехи пред голямото огледало?

Царят се съблече и измамниците се престориха, че му обличат новите дрехи една след друга, а царят се оглеждаше в огледалото от всички страни.

— Как добре изглеждат! Колко хубаво стоят! — казаха всички. — Какъв красив десен! Какви фини цветове! Дрехите са великолепни!

Главният церемониалмайстор съобщи, че носачите на балдахина, който трябваше да се носи на тържественото шествие, са готови.

— Аз съм готов — каза царят. — Дрехите ми стоят чудесно, нали?

После той се обърна още веднъж към огледалото, за да си помислят хората, че се любува на дрехите си.

Дворцовите сановници, които трябваше да носят шлейфа на мантията, протегнаха ръце към земята, сякаш вдигат шлейфа, и се престориха, че държат нещо в ръцете си. Те не искаха хората да разберат, че не виждат нищо.

Царят закричи в тържественото шествие под красивия балдахин, и всички, които го виждаха на улицата и от прозорците, възкликваха:

— Наистина, новите дрехи на царя са несравними! Какъв дълъг шлейф има! Колко добре му стоят!

Никой не искаше да допусне другите да разберат, че не вижда нищо, защото тогава би бил неподходящ за длъжността си или твърде глупав. Никога преди не се бяха възхищавали толкова на царските дрехи.

— Но той е съвсем гол — каза най-сетне едно малко дете.

— Божичко, чуйте думите на едно невинно дете! — рече бащата и хората си зашепнаха едни на други какво бе казало детето.

— Но той е съвсем гол! — извика най-сетне целият народ. Това направи дълбоко впечатление на царя, защото му се струваше, че те имат право, но си помисли: „Обаче аз трябва да продължа до края!“

И дворцовите сановници продължаваха да вървят още по-величествено, сякаш носеха шлейфа на мантията, който не съществуваше.

Илюстрация: Артър Дж. Гаскин (Arthur J. Gaskin, 1893)

Издание:

Заглавие: Приказки и басни от цял свят

Преводач: Анатолий Буковски; Лина Бакалова; Надежда Накова

Език, от който е преведено: английски; испански

Издание: Второ преработено и допълнено

Издател: Читанка

Година на издаване: 2021

Тип: сборник

Редактор: Лина Бакалова

Художник на илюстрациите: Артър Дж. Гаскин; Артър Ракъм; Джон Д. Батен; Джон Тениъл; Джордж У. Худ; Елсуърт Янг; Иван Билибин; Какузо Фуджияма; Милдред Брайънт; Николас Витсен; Уолтър Крейн; Фредерик Ричардсън; Харисън Уиър; Хенри Джъстис Форд; Ърнест Гриест

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/14769>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.